

== Velja po pošti: ==
 Za celo leto naprej . . . K 28.—
 za en mesec . . . . . " 2-20
 za Nemčijo celoletno . . . " 28.—
 za ostalo inozemstvo . . . " 35.—
V Ljubljani na dom:
 Za celo leto naprej . . . K 24.—
 za en mesec . . . . . " 2.—
 V opravi prejema: mesečno . . . 1-70
== Sobotni izdaja: ==
 za celo leto . . . . . " 7.—
 za Nemčijo celoletno . . . " 8.—
 za ostalo inozemstvo . . . " 12.—

SLOVENEK

== Inzerati: ==
 Enostolpna pettirvata (72 mm):
 za enkrat . . . . . po 15 v
 za dvakrat . . . . . " 13 "
 za trikrat . . . . . " 10 "
 za večkrat primeren popust.
 Poročna oznaila, zabvaje, usmrtitve itd.:
 enostolpna pettirvata po 18 vin.
== Poslano: ==
 enostolpna pettirvata po 30 vin.
 Izhaja vsak dan, izvenomni ne-
 delje in praznike, ob 5. uri pop.
 Redna letna priloga Vozni red.

Političen list za slovenski narod.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
 Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne
 sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74. ==

Upravništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6. — Račun
 pošne hranilnice avstrijske št. 24.797, ogrske 26.511,
 bosn.-herc. št. 7563. — Upravniškega telefona št. 188.

Današnja številka obsega 8 strani.

Pod laškim jarmom.

Avstrija ne doprinaša samo velikih žrtev na ljubo svoji zvezi z Nemčijo, ampak mora zapostavljati svoje interese tudi v korist svoji laški zaveznic.

Ko je Avstrija, zavedajoč se svoje zgodovinske naloge, hotela lani aktivno poseči v balkanske dogodke, jo je zadrževala Nemčija, ki se boji močne Avstrije pred vratmi Soluna in Carigrada. Sicer pa ni nobena tajnost, da je taista Nemčija najbolj kriva, da se v Avstriji Jugoslovani ne morejo nacionalno v eno telo združiti, kar je prvi, nujni in neobhodni pogoj za krepko vzhodno politiko mračarije.

Te dni je tržaški namestnik princ Hohenlohe izdal odlok, da mora tržaški magistrat odsloviti vse laške podanike, ki so v njegovi službi. Odlok odpravi neko popolnoma protizakonito stanje, zakaj državni temeljni zakon določa, da inozemec ne sme opravljati takih javnih poslov. Tržaški magistrat pa je regnikole proti postavi, nalašč in demonstrativno v svoji službi nastavljal. Če izvzamemo poštene elemente med temi regnikoli, ki jih gotovo ne manjka, so pa ostali državnemu javnemu interesu na vsak način nevarni. Magistrat ima opravljati važne posle, ki zahtevajo funkcionarjev, katerim more oblast popolnoma zaupati: kaj takega pa se od inozemca ne more pričakovati. In res so prav regnikolski uradniki na tržaškem magistratu z malimi izjemami ognjišče iredentovstva po vsem Primorskem. Oni so duša kamore in njene gospodarske in moralne korupcije. Oni ohranjajo umetno zavest, da spadata Trst in Istra k materi Italiji. Oni pomagajo vzdržati sistem, ki hoče slovenski življenj ob Adriji zatreti. In če drugega ne, odjedajo kruh domačinom brez razlike narodnosti.

Toda dočim mora Avstrija mirno trpeti, da nemške oblasti v rajhu poljubno šikanirajo, mučijo in izganjajo avstrijske podanike, ji je zabranjeno izvajati v svojih lastnih mejah državni temeljni zakon! Princ Hohenlohe je odredbe izdal, grof Berchtold jih je vsled strašnega vpitja laškega časopisja in nastopa laške vlade razveljavil! Zakaj ne smemo se varati, da je naša vlada šla nazaj in da različne interpretacije od strani naših oficizov prikrivajo le dejstvo, da so se Hohenloheovi odloki odložili ad calendae graecas.

In zakaj? Zato, ker si Italija svojo zavezniško pomoč pusti plačati s tem, da Avstrija protežira laški element na škodo slovenskemu. To je te dni pisala celo oficiozna »Tribuna« in zmerni »Corriere della Sera« se je glede tega tako izražal, da so bili tisti listi, ki so njegov članek ponatisnili, v Avstriji konfiscirani. »Sole«, organ milanske trgovske zbornice, pa pravi, da je v največjem interesu Italije, da se vzhodna jadranska obala, kolikor jo je pod Avstrijo, ohrani laška. **Torej v svojem interesu se laško kraljestvo vmešava v avstrijske notranje zadeve, mi pa moramo to trpeti v domnevi, da Italija zato podpira naše interese — v Albaniji!**

Ni li to tako paradokso, da bi se človek kar zjokal?

Poglejmo bilanco na eni in na drugi strani! Italija nam je branila zasesti, oziroma obdržati Sandžak in si politično zagotoviti pot v Solun; Italija nas je glede Albanije podpirala, toda si zasilgurala Valono, ki je večje vrednosti nego cela severna Albanija in pomeni vrata v Adrijo in iz nje; Italija je nasprotovala Grčiji, toda moralno podpirala Srbijo, kjer in kolikor je le mogla.

In za vse to moramo mi plačati še s tem, da se zavežemo, podpirati še dalje laški element ob Adriji, državi zveste Slovence in Hrvate pa zapostavljati.

To vse naj pa bo v »državnem interesu« Avstrije, kakor piše »Neue Freie Presse« in ves zbor podkupljivega avstro-madžarskega judovskega časopisja. Gospod Giolitti je lahko zadovoljen, on vodi laško in avstrijsko notranjo politiko.

Iz drugega slavnostnega zborovanja slovensko-hrvaškega katoliškega shoda.

Dr. Evgen Lampé: O avtonomnih zastopih.

Dva razloga govorita za to, da na našem katoliškem shodu razpravljamo tudi o avtonomnih zastopih. Prvi razlog je ta, ker je v naših razmerah delovanje avtonomnih zastopov duša našega javnega življenja. Kje se pa morejo pokazati upravni talenti našega ljudstva? Samo dvojno polje širšega javnega upravnega delovanja je odprto sinovom našega naroda: Na polju cerkvene in na polju avtonomne uprave. Na teh dveh poljih edi-

no se lahko razvijejo in takorekoč živé talenti našega ljudstva. Vsled tega je naše občinsko življenje tako živahno in njegov vpliv na ves ljudski organizem je vedno globlji in močnejši. Boj za občine spada med najbolj vroče volilne borbe, ker na tem bojišču udarijo najbolj tesno razni svetovni nazori drug na drugega. (Pritrjevanje.)

Drugi razlog nam podajajo posebne časovne razmere. Ponekodi se zdi, da je avtonomna uprava odpovedala in vedno pogostejši so slučaji, da stopi na mesto redne ustavne avtonomne uprave izreden surogat v obliki gerentstva ali komisariata. Celó o deželni »komisariatih« — nekaj doslej neznanega — se čuje v zadnjem času. Tako izredno sredstvo je vedno zunanji pojav kake globoke notranje bolezni. Ponavadi je bolan cel organizem, in večinom nastopi katastrofa vsled slabe narave dotičnih korporacij samih, ki bolehalo na boleznih, katere so že ob svojem rojstvu seboj na svet prinesle. A taki boleštni slučaji nam ne omajajo vere v upravno silo ljudske duše (odobranje), v katero je veroval Leon XIII., ko je začrtal modernemu času osnovne temelje in zadnje cilje krščanske demokracije.

Zaman si ubijajo filozofije glave z vprašanjem, katera vladna oblika je najboljša, in tudi tistega volilnega reda še ni nihče iznašel, ki bi bil vsestranski ideal popolne pravičnosti za vse razmere. Vsaka vlada je taka, kakršni so ljudje, ki dobe v roke postavodajalno in izvršilno moč. Postavodajalne zastope pa tvorijo poslanci in občinska uprava je v rokah takih mož, kakršne so volici postavili na njih mesta. Če hočemo imeti dobro upravo, moramo torej skrbeti prvič za to, da so volilci politično zavedni katoličani, in drugič, da pridejo ti volilci do besede in jih nasprotniki ne preglasujejo. Ako se torej ponekod avtonomna uprava ni obnesla, je bila glavna krivda vedno ali pri volilcih samih ali pa v načinih volilnih redih, po katerih dobe privilegirani nasprotniki premoč nad masami poštenega ljudstva. (Pritrjevanje.)

Zboljšanje takih razmer je le mogoče, če se s splošnim verskim poukom poživí katoliška zavest in če se po demokratičnem volilnem redu in po krepki organizaciji mase katoliškega ljudstva tudi privedejo do volitve.

Za rodbino, ki temelji na nerazdruženi zakonski zvezi, je prva in najvažnejša — občina. Kakor iz rodbin nastajajo narodi, tako nastajajo iz občin okraji, dežele in države. Občina po svoji naravi ni le neki pomožni organizem, ampak je po svojem postanku od države neodvisna ter ima lastne naloge in pravice. (Pritrjevanje.) Ime župana je pri ljudstvu najbolj popularno; županska oblast je za očetovsko po mišljenju našega ljudstva najbolj naravna. V občini se najbolj pokaže, ali je ljudstvo zdravo ali ne. Po občinski upravi se pa ravna potem vse drugo. Koder je občinska uprava izkvarjena ali ljudstvu po absolutizmu vzeta možnost, da bi samo upravljalo svoje domače agende, tam je gnilo vse politično življenje.

Kakor je pri nas Slovenceh poleg cerkve naša občina podlaga vsemu kulturnemu, političnemu in narodnemu razvoju, tako vidimo tudi za Hrvate edino možnost za boljšo bodočnost bratskega nam naroda v zdravi, demokratični občini.

Ne bojmo se zdrave demokracije v našem katoliškem narodu!

Velika večina ljudstva je dobrega, in koder organizirana nastopi, povsod porazi nasprotnike. Vsi naši katoliški shodi so bili slovesne manifestacije za krščansko organizacijo in samoupravo ljudstva, in ako danes govorim tu, hkrati poročam, kako smo mi na Kranjskem razumeli sklepe katoliških shodov, kolikor segajo v delokrog avtonomne uprave.

Odprli smo ljudstvu vrata do avtonomnih zastopov po razširjeni volilni pravici, in novo življenje se je vzbudilo vsepovsod. Zaupali smo ljudstvu! In glejte! Takoj je bil poražen liberalizem po celi deželi! Čez 90% občin je bilo naših v prvem naskoku. (Viharno odobranje.) Na čelo občinam so prišli večinoma ljudje iz ljudstva, ki jih lahko s ponosom imenujemo zastopnike naroda. Težke so dandanes naloge županov in vedno bolj se jim množi delo. A če pogledam naše vrle župane in občinske zastopnike, združene v Kmečki županski zvezi, njihovo pridnost, njihovo vnemo, njihovo ljubezen do rodne občine, tedaj se mi še bolj utrdi vera v zdravo moč demokratične občinske avtonomije.

Zaupali smo možem iz ljudstva! Zaupali smo jim tudi — šolo! Ljudstvo potrebuje šole, a tudi šole potrebujejo ljudstva! Bila je že stalna fraza,

LISTEK.

Uporniki.

Poljski spisal Artur Grušecki, poslovenil dr. Leopold Lénard.

(Dalje.)

Skočil je s koleslja, šel v pisarno ter ukazal dvema stražnikoma, ki sta stala pri vratih, poklicat kmete. Sam je sedel za mizo, a za njim sta stala župan in pisar.

Ko so kmetje stali v polkrogu, mečkali kape in klobuke v rokah in gledali s strahom na načelnika, je pogledal ta nanje grozeče, z velikimi izbuljenimi očmi, potegnil po naježenih brkah, se odkašljajal in izpregovoril po rusko:

»Izvedel sem, da ste vi v Tesni ne samo skrivali škodljive in nevarne zločince, ampak ste jih tudi gostili, opozarjali pred mojimi stražniki, ki skrbe za red in slednjič ste jim pomagali pri begu. To so veliki in težki zločini, ker ste se protivilni ukazom Najjasnejšega, priklonil je glavo, »poveljem vlade, odredbam oblasti, naukom naših pravoslavnihi duhovnihi očetov. Ste razumeli?«

Kmetje so odgovorili z zamolklim mrmranjem, kar je načelnik smatral za pritrjevanje in je govoril dalje:

»Kazen za to mora biti stroga in bo tudi v resnici taka, vendar hočem skrbeti, da se vam olajša zaslužena kazen, ako prostovoljno priznate vašo krivdo in poveste, kdo in iz katere vasi se je odpravil, da v zločinskih namenih prekorači mejo? Povejte, kdo izmed vas je skrivaj zločinca?«

Nastala je smrtna tišina. Načelnik, razburjen od pijače in lastne zgovernosti, je udaril s svojo veliko dlanjo po mizi in zakričal po poljsko z ruskim glasom:

»Govorite, vi pasji sinovi!«

Molk.

Skočil je s stola, močan, širok in se je sprehajal pred v vrsti stoječimi ter kričal:

»Jaz vas bom naučil pokorščine, ve kanalje! Priznajte, da so pri vas bili zločinci? Kaj?«

»Ne,« so vsi zamrmrali.

»Kdo izmed vas se je drznil reči ne? Ah, vi živina, zločinci, puntarji, kako se upate oporekati vašemu načelniku? Videti je bilo, kako so bežali zločinci iz vasi, saj niso bili na ulici, ampak morali so biti v vaših smrdečih kočah, a zdaj se tajite? Kaj?«

Pogledal je nanje ostro in zaklical:

»Govorite takoj!«

Kmetje so se sporazumeli med sabo s polbesedicami, šepetanjem, suvanjem, slednjič se je pa Zalski, staršiv kmet, priklonil skoraj do tal in začel:

»Jasnovemožni gospod načelnik, mogoče, da je pobožna družba bila v Tesni, toda mi o tem nič ne vemo.«

»Ah, ti pasji sin, živinče,« je siknil nanj jezno, skočil k starcu in ga udaril v obraz s tako silo, da se je zaopotekel in padel oblit s krvjo, a načelnik ga je še ležečega na tleh brcal in zakričal: »hej, stražniki, poberite to živinče, dajte mu jih petindvajset, da me ne bo več postavljajal na laž, a naj se vam ne smili rok! In tako bo z vsakim, kdor se bo drznil tajiti, da ni skrivaj in gostil zločinskih puntarjev!«

Kmetje so z neprikritim sočustvom gledali na starca, ki so ga vlekli stražniki, da mu jih naštejejo petindvajset s knutom.

Načelnik nalašč ni ničesar več govoril, ampak se je samo sprehajal pred kmeti, hoteč jih ostrašiti z ječanjem tepenega.

V veži se je razlegalo žvižganje palice in tiho stokanje.

Zemba, zet tepenega, menda ni mogel tega prenašati, kajti priklonil se je nizko in začel:

»Jasnovemožni gospod načelnik, usmilit se starca!«

»Ah, ti prokleti pes!« je zakričal in tako silno s pestjo udaril za pripognjenim tilnik, da je prositelj padel in se zavalil kmetom pred noge.

Tepenje ni prenehalo, ječanje je postajalo vedno tišje.

Načelniku je bilo ležeče na tem, da bi zadevo skrivanja upornikov, ki so šli na božjo pot, rešil sam upravnim potom, ne da bi se v to vmešaval kmečki komisar, ki bi po postavi moral biti obveščen o zločinu kmetov. Torej je zopet grozeče pogledal na kmete; da bi jih pa omeščal, je zakričal:

»Hej, stražnik, povej, da je dovolj kazni,« in obrnjen h kmetom: »jaz nisem kamen, imam srce, toda za pokorne, ki ponižno priznajo krivdo; torej povejte sedaj resnico, ali ste skrivali zločince, kaj?«

»Jasnovemožni gospod načelnik,« je izpregovoril visok, suh kmet, ter se pripognil tako nizko, da so mu dolgi lasje padli na oči, »jaz imam tako majhno kočo, da nisem mogel skrivati.«

Ni še nehal, kar ga je pograbil načelnik za lase, potegnil glavo kviško in začel s pestjo biti po obrazu. Razbil mu je nos in kri se je vllala,

da je naše ljudstvo nasprotno šoli. A glejte! Se nikdar se ni tako hitro in uspešno razvijalo naše ljudsko šolstvo kakor odtelej, odkar imajo ljudski zastopniki več vpliva za šole. (Odobranje.)

Zaupali smo možem in ljudstvu! Zato smo ustanovili občinske posredovalne urade, in naše zaupanje nas ni varalo. Mnogo sovražstva so ta mirovna sodišča že poravnala, marsikatero gospodarstvo rešila propada.

Zaupali smo možem in ljudstvu! Vse koristne naprave, cerkvene in socialne organizacije, zlasti za družne naprave podpirajo naši občinski možje in župani v njih požrtvovalno delujejo. Koliko so storili dobri župani za pravost! Koliko divjih zakonov se je uredilo s pomočjo dobrih županov! Kolika pohujšanja in razgrajanja je že preprečil moški županov nastop! Naša avtonomna uprava umeva svoje visoke socialne naloge. Ona seže tudi v veliki boj med kapitalizmom in delavstvom in ga rešuje po načelih pravice, branč slabjšega, po krivici zatiranega, proti nasilju.

Naloge občinske uprave so v prvi vrsti gospodarskega značaja. Tudi v gospodarskih stvareh odločujejo v prvi vrsti moralna načela. Saj je celo liberalni narodni ekonom Sombat na zborovanju socialno-političnega društva na Dunaju priznal, da se noben žebelj na svetu ne zabije brez kake etične primese. Mi smo poskrbeli predvsem za poštenost v upravi. Vedno ni bilo tako. Koder so naši možje prevzeli občinsko gospodarstvo, se je povsod napravil red. Katoliški župan se ne boji revizije, ampak prosi zanjo in pred celim svetom razgrne svoje račune.

Zaupali smo možem in ljudstvu in zato smo pri vseh gospodarsko-upravnih odborih povzdignili moč občine. Uredili smo gospodarske odbore, postavili smo tudi cestno upravo na občinski temelj. In po pravici. Koliko izprememba povsod, če za liberalcem pride cestni načelnik S. L. S.! Prej so se tudi pobirale doklade, pravijo ljudje, pa se ni nič storilo. Tudi o tem smemo govoriti na katoliškem shodu. Če bomo mi molčali, bodo kamni upili na cesti. (Viharno odobranje.) V zadnjih petih letih smo v tej majhni Kranjski deželi zgradili za 140 km novih deželnih cest in postavili 16 večjih mostov. Kar dela dežela v velikem, to izvršujejo občine v svojem delokrogu. Koliko občinskih cest se je zgradilo in popravilo v zadnjem času! Na vseh poljih vidimo veselje do dela in živahen napredek. (Odobranje.)

Dobra avtonomna uprava skrbi za izboljšanje zdravstvenih in gospodarskih razmer. S pomočjo svojih občin smo v petih letih izvršili 32 vodovodov, ki preskrbujejo z zdravim pitno vodo 120 mest, tr-

»Ah, ti živinče, ti pes, ti boš lagal!« in je tepel, dokler se ni zmučil. Čez nekaj časa je vrpašal kmete: »Ali priznate, da ste skrivali?« Molk.

»Ot, šlo bi brez vsega, ako bi ne lagali pred vašo vlado.«

Šel je nekolikokrat gori in dol in izpregovoril s pohlevnejšim glasom:

»Ne maram vas strogo kaznovati, dasiravno ste silno zakrivali, ker upoštevam, da ste priznali ter vam bom namesto, da bi vas vrgel v ječo in poslal nad vas stotnijo kozakov, naložil samo denarno kazen. Hej, pisar, koliko je hiš?«

»Stopetinštirideset.«

»Župan, do jutri zjutraj zberi celo kazen, od vsake hiše po dva rublja in prinesi mi jih v župnišče, da dobiš potrdilo.«

»Jasnovelemožni gospod načelnik,« se je priklonil župan, »do zjutraj ne zberem.«

»Kaj praviš? Komu praviš?«

»Zaklinjam se pri Bogu, da ne morem.«

»Ah, ti pasji sin, sporočil si mi že, da ti prekleta kanalja držiš z uporniki in jih skrivaš!«

»Jaz? Jaz, gospod načelnik?«

»Molči, pes! Do jutri zjutraj mora biti denar, upravna kazen je zato, da bi se takoj izvršila. Razumeš?«

»Toda, jasnovelemožni,« je zamrmral župan.

»Če ne zbereš do jutri, pa založi svoje, jaz ne morem čakati! Kaj, zbereš?«

»Morda, jasnovelemožni!«

»Nobeden morda, če ne, te takoj odstavim od župovanja,« pogledal je v zapisnik: »Je tukaj Janez Viklina? Sem pojdi!«

(Dalje.)

gov in vasi s 34.000 prebivalci. Položili smo v ta namen 170 km cevi, na katere smo postavili 440 vodnjakov in 600 hidrantov. Poleg tega se je s pomočjo dežele napravilo okoli 400 kapnic in zasebnih vodnjakov. Projektov za vodovode in vodne zgradbe, pripravljenih za izvršitev, imamo pa še 47, ki jih bomo s skupnim delom drugega za drugim izvršili. (Odobranje.)

Velika je ukazeljnost našega ljudstva. Kranjski deželni odbor je poleg rednih kmetijskih šol priredil 120 kmetijsko-poučnih tečajev z okroglo 500 strokovnimi predavanji. Udeležilo se je na teh tečajih predavanj in posvetov čez 50.000 poslušalcev. In to so bili resni ljudje dela, naši kmečki posestniki, mladeniči in vrle naše gospodinje. Tako se deluje tudi za obrtnike.

Zaupajmo katoliškim možem in ljudstvu! Ko je deželni odbor kranjski započel prvi med avstrijskimi kronovinami — veliko akcijo za izrabo vodnih sil v elektrotehniške svrhe, je bil prvi naš kmet, ki je v polnem obsegu razumel gospodarski in socialno-politični pomen tega dela. Ko so učeni ljudje po knjigah brskali in z glavami majali, ker za to niso našli nobene šablone, in ko so nasprotniki začeli divjo gonjo, z obrekovanjem in z lažmi, se niti en hip nisem bal, ker na moji strani so takoj stali gorenjski kmečki župani s svojim zdravim človeškim razumom. (Burno odobranje.) Tudi to bomo izpeljali!

Zaupajmo možem in ljudstvu! Kdo je bil tisti, ki je ohranil slovensko narodnost, da se je v najbolj sovražnih dobach ne le ohranila, ampak tudi razvila do politične zavednosti? To je bila naša avtonomna občinska uprava. Naši možje ne delajo nikomur krivice, ne pobijajo oken in ne zasramujejo druge narodnosti. Oni možko branijo svojo pravico in s svojim delom zidajo trdnjave slovenske narodnosti. Slovenska narodnost bo živela, dokler bo obstala slovenska občina! (Dolgotrajno odobranje.)

Poštena občinska uprava je velika pomena Cerkv v. Država je bolj podvržena kulturnobojnim nevarnostim, kakor občina. Treba samo enih tako zmedenih državnozbornih volitev, kakor so bile — recimo — zadnje deželnozbornske na Goriskem, in mi imamo kulturni boj tudi v naši državi. Saj nasprotniki že komaj čakajo. Silo in strupenost bo tedaj vzela kulturnemu boju katoliška avtonomna občina. Na Francoskem je bilo le zato mogoče izvesti kulturni boj do zadnjih posledic, ker je tam občinska uprava brez moči in je republikanska vlada dala vso izvršilno moč framasonskim državnim prefektom.

Zato se v naše župane in občinske može z vso strupenostjo zaganjajo nasprotniki. Vse, kar je podlega, izpričnega v vsaki občini, to je v boju proti našim županom. In zgodi se, da tako naši župani mnogo napadov, ki so pravzaprav Cerkv namenjeni, prevzamejo na svoja trdna pleča. Naš župan se za to ne zmeni. Časniški papir imponira pač liberalni takozvani »inteligenci«, temu duševno najbolj zaostalemu delu prebivalstva, naše ljudstvo pa pravi: To je pravi župan, s katerim taki ljudje niso zadovoljni!

Naši avtonomni občini pa zaupaj tudi vlada! Številne dobro urejene občine so mnogo trdnjeje jez proti socialnim prevratom, kakor ena koncentrirana, četudi intenzivna državna oblast. Revolucije se delajo v glavnih mestih, dežela pa je trezna in ne leta za hipnimi fantomi. Do pametnega kmečkega občinskega zastopa nima oblasti niti liberalna fraza niti socialistična utopija niti anarhistična strast. Pač pa se čuti občina tesno zvezano z državo, in lastni posli, ki jih občina izvršuje, so velika šola ljudstva za poznavanje in umevanje potreb javnega življenja. Častna odgovornost, ki jo nosijo občinski možje, vzgoji v njih spoštovanje in zvestobo do vsake zakonite oblasti.

Možje naše županske zveze izpeljujejo v dejanju, kar nam je naš vredni učitelj Leon XIII. naročil v svoji okrožnici zoper prevratne sekte (»Quod Apostolicum«): »Skrbite, da se vsi od mladih nog navadijo Boga po otroško ljubiti in častiti, vladarjem in zakonom pokorni biti, potrpežljivost krotiti in skrbno varovati red, ki ga je Bog ustanovil v državni in v rodbinski družbi.« V tem duhu deluje naša avtonomna uprava.

Na čelu nedeljskemu izprevedu je korakal močan regiment. To so bili naši poslanci in občinski zastopniki, ki so manifestirali svojo vdanost Cerkv in vladarju. (Odobranje.) Vsak izmed njih je reprezentiral stotine in tisoče mož in rodbin, ki enako mislijo in čutijo. V tem regimentu je marširal slovenski narod! Ti možje so zastopali vse

ljudstvo, tudi tiste očete in matere, ki so svoje sinove darovali državi, da nosijo puško za cesarja.

Zaupaj, vlada, katoliškim možem in ljudstvu! (Odobranje.)

Na železobetonskem fundamente legalne avtonomije Bogu in vladarju zvestega katoliškega ljudstva bo vsikdar, tudi v najhujših viharjih, trdno stala cesarja Franca Jožefa in njegovih pravnih naslednikov — monarhija! (Dolgotrajno odobranje.)

Zborovanja slovenskih odsekov.

ODSEK ZA VERSKO ŽIVLJENJE.

Ogromno tvarino so obdelali zborovalci katoliškega kongresa po vseh odsekih. Je res, kar je trdil eden izmed predsednikov, da se je četrtega katoliškega kongresa udeležilo toliko udeležencev in da se je za posvet določilo toliko stvari, da bi bilo dosti za sedem katoliških shodov. Skoraj najvažnejša vprašanja je imel pretresati in rešiti odsek za versko življenje, ki je imel seje v Ljudskem domu pretečeni ponedeljek.

Kakor povsod, so bile debate tudi tu živahne in obenem zanimive. Predsedoval je c. kr. vojni superior K. Korkalj, deloma pa konzist. svetnik dr. Pernè, profesor iz Kranja.

Prva razprava je veljala

svobodi sv. očeta in sv. katol. Cerkve.

Poročevalec dr. Srebrnič.

Referent se je spominjal svobodoščin, ki jih je prejele sv. Cerkev pred 1600 leti ter primerjal z njimi žalostno stanje njeno v nekaterih sedanjih državah, kjer je Cerkev skorajda brezpravna, zlasti na Francoskem, Portugalskem in drugod. V spominu na tisto leto, ki je prineslo Cerkv toliko čast in oblast katoliški shod slovesno protestira proti krivicam, ki so se izvršile tuintam nad Cerkvijo in sv. očetom. Papež je suveren in nihče nima pravice kratiti mu prostosti in oblasti njegove! Le suveren papež more izvrševati v polni meri svoje zvanje kot namestnik Kristusov. — Navdušena izvajanja in tozadevne resolucije so bile sprejete z vsestranskim odobranjem.

Bogoslovni profesor dr. Janežič je pri tej priliki opozarjal in priporočal češčenje sv. Jožefa, ki ga je papež Pij IX. postavil za varuha sv. Cerkve. Od takrat se je pokazala očitna priprošnja tega velikega zavetnika. Papež navadno ni izbran izmed mlajših kardinalov, kljub temu sta vladala, odkar je sv. Cerkev v varstvu sv. Jožefa, dva papeža po 25 let, pa tudi sedanji lahko, ako homo prosili varstva svetega Jožefa.

Skrb za priseljence z dežele v mesto.

Poroča dr. Anton Ogrizek.

Mnogo razgovora je proučilo to aktualno vprašanje, ki uvablja v današnjih dneh toliko čvrstih kmečkih moči — in sicer brez potrebe. Referent je zadevo prav dobro pojasnil in tudi nasvetoval primeren pomoček za ureditev priseljavanja v mesta. Poudarjal je dva faktorja: Prvi naj skrbi na deželi za organizacijo glede izseljencev. Ustanove naj se (n. pr. v izobraževalnih društvih) izseljeniški odseki; kjer ni društev, se ta skrb poveri zanesljivi osebi. V mestu naj pa fungira priseljeniško društvo. — Osebe, ki so včlanjene v domačem kraju pri kakem izobraževalnem društvu, bodo tudi v mestu iskale enakega društva. Izseljeniško društvo (odsek) mora imeti v evidenci vse ljudi, ki so odšli iz kraja; — enako registraturo imej priseljeniško društvo. Priseljeniško društvo naj bi skrbelo, da se oživotvori lajški apostolat, kajti duhovniki ne morejo zmagovati vsega dela. — Svetnik Zahavec je pristavil, da mnogo tega, kar je govornik omenjal, že izvršujejo Marijine kongregacije, če so pravilno urejene in oskrbljene z odseki. Kdor je vnet član-kongreganist, se mora zgledovati voditelju Marijine družbe, kamorkoli pride. — Župnik Gomilšek (Štajersko) je priporočal, naj se povsod, v šoli in drugod, bolj intenzivno goji in poudarja ljubezen do slovenskega naroda; kajti izkušnja uči, da se naši ljudje le preveč potujčujejo, če pridejo drugam; ako se pa odtujijo jeziku, izgube dostikrat tudi moralnost in vero. Mladino treba prepojiti z verskim, pa tudi z narodnostnim duhom. — Skof dr. A. Karlin opisuje v kako žalostne razmere pridejo dostikrat izseljenci, ki silijo v primorska mesta; zato bi bilo potrebno, da bi se v vseh društvih in družbah pogosteje klicalo: Ostanite doma! — Pri tej točki se je oglašil tudi metropolit dr. Fr. Sedej, ki je pozdravljal nasvete g. referenta ter naglašal, da so popoluoma v so-

glasju z okrožnico sv. očeta glede izseljencev. — Kaplan Rakovec nasvetuje, naj naši listi ne sprejemajo inseratov o agencijah za izseljence, ki ljudi takorekoč vabijo, da zapuščajo brez sile rodno zemljo.

Skrb za Slovence v inozemstvu.

Poročevalec dr. A. Zdešar.

Poudarjal je najprej žalostno dejstvo, da se Slovence, ki pride v tujino, kaj hitro izneveri verskemu in narodnemu življenju, da mu tujina več škoduje kot drugim slovanskim sobratom. So častne izjeme povsod, toda večina so naši ljudje tako pristopni tujemu vplivu, da so osobito v Ameriki naši Slovenci na najslabšem glasu — z izjemami seveda. Vzroki: V tujino gredo dostikrat razne izgube, ki hočejo ondi razbrzdano živeti. Drugi nimajo dosti globoko utrjenega verskega prepričanja. Tisti, ki so bili praktični kristjani v domovini ter prejeli večkrat svete zakramente, ostanejo tudi v tujini dobri; drugi, ki so le za silo-kristjani in so le površno izvrševali svoje verske dolžnosti, pa lopnejo. Zato naj se praktično krščansko življenje poglobi. — Tretji vzrok je okolica in slabe družbe. Ljudje pridejo v kraje brez cerkve ali take kraje celo iščejo. Kaj storiti? Treba povsod evidence za vse, ki se selijo. Tu lahko lajki posredujejo. Kdor je bil v domačem društvu, naj ostane tudi po izselitvi v zvezi ter naj se naroči na dober domač list. Kdor se izseli, naj vzame s seboj tudi ženo, da ne bo družinska vez pretrgana. Dober molitvenik naj bi bil vsakemu zvest prijatelj!

V zvezi s tem vprašanjem je bila tudi naslednja obravnava o

Rafaelovih družbah,

ki jo je vodil dekan Lavrič.

S številkami je najprej dokazal, kako ogromno število čvrstih moči izgube naše slovenske dežele vsled preseljevanja. Zadnjih 16 let je samo iz Kranjske odšlo v tujino 110.372 oseb, in sicer v Ameriko. Koliko se jih je izgubilo pa še drugam! Koliko izmed teh propade moralno in versko! Duhovniki iz Amerike trdijo, da je najžalostnejša točka iz zgodovine preseljevanja, če mož sam gre v Ameriko, ženo pa doma pusti. Ves dobiček, ki ga imajo nekateri izseljenci, ne odvaga niti izdaleka hudih posledic, ki nastajajo vsled selitve v tujino. Zato: Ostanite doma! Ne na tuje!

Za tiste, ki morajo s trebuhom za kruhom, je pa ustanovljena Rafaelova družba. Toda ljudstvo je še premalo poučeno o tej prekornosti družbi. Zato naj bi se izdal skupni pastirski list, v katerem bi naši škofje opozarjali slovensko ljudstvo na nevarnosti izseljeništvu, poučili pa tudi o Rafaelovi družbi. — Rafaelova družba pa naj bi nastila po vseh krajih zaupnike, ki bi bili v posebnih tečajih izsolani, da bi mogli biti izseljencem v vseh tozadevnih vprašanjih na roko. Organizacija Rafaelove družbe naj se torej izpopolni. — Domačini v tujini naj bi pa ohranili stik z domačim dušnim pastirjem tudi v gospodarskem in narodnem oziru. — Nadškof dr. Sedej je razjasnil, da je v škofijskem zboru na Dunaju predlagal: a) naj se ustanove po vseh mestih Rafaelove družbe; b) naj se to naznani z lepaki po cerkvah; c) naj se napravijo zbirke na god sv. Rafaela v te namene. Obljubil je tudi, da bo sprožil misel o skupnem pastirskem listu v tej zadevi.

Zanimiv je bil referat dr. A. Zdešarja o

misijonih.

Ljudje imajo sicer že dovolj stroškov, toda po vseh katoliških shodih se obravnava tudi to vprašanje. Zakaj? Zato, ker širiti misijone, se pravi širiti kraljestvo Kristusovo na zemlji. Kako se trudijo n. pr. protestanti, ki spravijo skupa vsako leto od 30 do 40 milijonov za razširjanje svojih zmot! Kaj pa mi storimo za razširjanje resnice? — G. referent je naglašal dalje velik vpliv molitve in miloščine, ki ne ostane brez posebnega blagoslova božjega; kazal je na požrtvovalne Nemce in Francoze, kako so misijonsko organizirani, kako veliko store za misijone, ker pošiljajo svoje vnete sinove kot blagovestnike božje med pogane. V soglasno sprejeti resoluciji so našete cerkvene družbe in ustanove, ki so med našim ljudstvom razširjene, da se po njih zbirajo doneski za misijonsko pospeševanje, n. pr. bratovščina sv. Frančiška Ksav. za razširjanje svete vere. Dejanje svetega Detinstva, Apostolstvo sv. Cirila in Metoda. Nekateri zborovalci so se bolj zavzemali za apostolstvo (posl. Korošec, kanonik Kajdiž, dr. Grivec); drugi so bili mnenja, naj bo glavna skrb, da se sloh kaj stori

za misijone, naj se potem propagira ta ali druga družba. Katehet Čadež je priporočal Dejanje sv. Detinstva kot najkrajšo in najlažjo pot, da se udeležuje miloščine za misijonske namene starši in otroci. Detinstvo je v škofiji vpeljano že čez 30 let. Priporočil in blagoslovil je to dejanje zlasti papež Pij IX., Leon XIII. in tudi sedanjí sv. oče Pij X.

Skrb za rekrute.

Predsedstvo je prevzel svetnik J. Kalan, ker je

superior Kokalj

kot izvedenec sam prevzel referat o tej veleaktualni zadevi dušnega pastirovanja. Nevarnosti, ki vanje zaide skoro vsak novinec pri vojaki, so znane. Koliko dobrih, nepokvarjenih mladeničev se pri vojaki popolnoma okuži! Zato treba pomočkov! Poleg pouka v izobraževalnih društvih o nevarnostih, o službenem redu, ki pove vojaku dolžnosti in pravice, bi novincem najbolj pomagale duhovne vaje, ki naj bi se vpeljale v večjih krajih za mladeniče-rekrute dotičnega okraja. — V izobraževalnih društvih naj bi se rekrutom pojasnile zlasti nevarne posledice grehov zoper šesto zapoved; a to vse ne bi pomagalo, če ne bodo imeli vojaki nadnaravne opore. G. superior je navetoval še nekatere stvari, ki naj bi se sprejele v službeni red, zlasti določbo, ki bi pripomogla, da bi vojni dušni pastir prišel večkrat v zvezo in pogovor z moštvom; dalje naj bi se omogočil državni prispevek za dobro knjižnico po vojnih bolnišnicah. Tudi praktičen molitvenik se je navetoval. Ljubljanski vojni kurat g. Maračić je prosil, naj bi gospodje župniki (privatim) naznanjali kuratom, kateri fantje so dobri, da bi se zanje nekoliko bolj zavzeli in jih potrjevali v dobrem.

Javna pravost.

O povodnji nenravnosti, ki je nevarna vsem narodom, je referiral

dr. J. Dermastia.

Navajal je vzroke, zakaj gineva čednost nravnosti. Kot glavnega branitelja najlepše čednosti je imenoval trdno versko prepričanje in pa pravi krščanski duh, ki naj se naseli v naše družine. Tu je polje, ki naj si na njem laž in duhovnik podasta roke. Gotovo ne zadostuje samo klic: To ti škoduje, tega ne smeš! Treba je iskati nadnaravnih pomočkov. G. referent je našteval nato vire nenravnosti: Gostilna, ples, slab tisk, revščina in pomanjkanje.

O sveti evharistiji

in o njeni važnosti za versko življenje je krasno razpravljal

prof. dr. Fr. Lukman.

Svojo devizo »Omnia renovare in Christo« hoče sedanji sv. oče uveljaviti s tem, da je izdal velevažna in epohalna dekreta o zgodnjem in pogostnem sv. obhajilu. Koliko dobrih sadov je že prišlo vsled izpeljave teh dekretov, smo se že sami prepričali, govorila bo pa zlasti bodočnost. Drugega temelja za katoliško življenje ne moremo položiti, kot tistega, ki ga že imamo: Jezus Kristus! Sv. Evharistija je studenec, ki iz njega rastejo device, je vir čednostnega družinskega življenja; sv. Evharistija daje moč staršem, da ne izgube poguma in požrtvovalnosti pri vzgoji otrok. Kje najde učitelj boljšega svetovalca in lepšega vzornika kot je Jezus v sv. obhajilu! — Učiteljstvo naj podpira duhovnika pri evharistični vzgoji otrok! V naših društvi in kongregacijah naj se kolkormoč goji pojem sv. zakramentov. Nevarnosti se množe zlasti za mladino, a ne tožiti, temveč voditi mladino h Kristusu!

Isti govornik je razpravljal tudi o

Marijinih kongregacijah,

ki so se pri nas izbornobnesle. Priporočati jih ni treba, ker so Marijine družbe, dasi ne nove, vendar modernemu času najbolj primerne in kot nalašč za našo dobo, ker prepuščajo udom neko avtonomijo. Govornik priporoča zlasti delo po odsekih v Marijinih družbah. Trud, ki ga ima voditelj z Marijino družbo, je bogato povrnjen, ker mu družba, če dobro urejena, pomaga drugače neizmerno veliko v dušnem pastirstvu. Začnimo zgodaj z družbo. Podlaga naj bo Marijini vrtec! Nad vse važne so dijaške kongregacije. — Svetni. Zabukovec priporoča osobito kongregacije za žene; če bodo matere v družbi, ne bodo slabo odgovile svojih otrok. Priporočilo se je tudi sprejelo v resolucijo. Za versko življenje eminentne važnosti je tudi

tretji red sv. Frančiška.

O tem vprašanju je z velikanskim ognjem govoril večšak

P. Kasijan Zemljak.

Prepričal je vse zborovalec, da je poleg Marijinih družb III. red svetega Frančiška največja opora vere in nrvnosti. Da se bo III. red vpeljal po vseh župnijah, naj bi se z njim bolj seznanili že bogoslovci ter vneli za sedemstoletno organizacijo. Tretjeredniki naj se udeležujejo socialnega dela, naj širijo dobre časopise, naj se trudijo za abstinenco, naj poravnava prepire, naj se odlikujejo v karitativnem delu, naj snujejo kolodvorske misijone.

Zadnja točka razprav v odseku za versko življenje je tudi zelo aktualna in potrebna, namreč

razgovor o nabožnem slovstvu,

ki ga je vodil prof. dr. Pečjak.

Žal, da je že primanjkovalo časa in se je bilo treba omejiti na najnujnejše. Nabožne knjige so največje važnosti, so duhovnu velika pomoč, a delalo se je doslej dostikrat brez načrta. Naša inteligenca o nabožnem slovstvu velikokrat nima niti pravega pojma, kakor da bi tusem spadali samo molitveniki, dasi bi ji bilo krvavo potrebno nekoliko nabožnega slovstva. — Za sedaj se sestavi izvršni odbor petero članov, ki naj izvrši petero resolucij in ki naj potem delo izvrši. Potrebujemo sv. pisma vsaj nove zavze — v lepem jeziku; sv. obredi naj bi se razložili; žeteti bi bilo dobre knjige o ascetiki, kako se človek izobrazi do popolnosti. Glede molitvenikov treba izgovoriti resno besedo. Na stotine jih je, pa malo dobrih. Že dolgo kličemo po izdaji življenja svetnikov itd. Vse to bo skušal oskrbeti in v tir spraviti peteročlanski odbor, ki se bo takoj lotil dela.

SOCIALNOUSTAVNI ODSEK.

V torek je v veliki dvorani Ljudskega Doma zboroval socialno-ustavni odsek. Dobro obiskano zborovanje je otvoril dr. Breclj, a predsednika je bil izvoljen državni in deželni poslanec monsignor

dr. Žitnik,

za podpredsednika dr. Lovro Pogačnik.

Dr. Žitnik uvede razpravo sledeče:

Jako važna socialno-gospodarska vprašanja so odkazana odseku, da o njih razpravlja in sklene primerne resolucije, ki naj izražajo želje in zahteve 4. kat. hrv.-slovenskega shoda glede na kmečki, obrtniški, delavski in mali trgovski stan. Splošna in opravičena je tožba, da skrb za obstanek, za vsakdanji kruh, more »malega moža«, ki se obupno bori proti vsestranski konkurenciji kapitalizma. Praktičnih sociologov naloga pa ni samo to, da raziskujejo, vsled katerih vzrokov in kako se je razvijalo socialno zlo in gorje, ki tlači in muči človeško družbo, v prvi vrsti delavske stanove. S tem pa bi soc. vprašanje ostalo nerešeno in soc. beda bi rastla kakor povodenj ob času očaka Noeta, ko bi odgovarjali samo na vprašanja, kdaj in kako je človeštvo zagazilo v soc. krize, ki so rodile toliko gorja, izžemale izmučenim Adamovim sinovom potoke solza ter napajale mater-zemljo z rekami znoja in krvi. Za nas je važno in pereče vprašanje, kako naj se odpravi ali vsaj omeji soc. zlo, kako naj se ozdravi bolna človeška družba, skratka: Kakšna naj je soc. reforma, da doseže svoj smoter, ki je splošna blaginja.

Na ta vprašanja so odgovarjali v vseh vekih razni učenjaki, nastale so razne soc. šole, ki so več ali manj srečno reševale kardinalno vprašanje: Katero pravice in dolžnosti ima posameznik v človeški družbi in posamezen stan kot bistven del naroda v pravni državi. O mnogih teh učenjakih in šolah, ki so kuhali in varili zdravila, veljajo besede: »Prazno je delo brez sreče z nebes.« Praktičen sociolog, ki hoče v harmonijo spraviti človeške pravice in dolžnosti ublažiti in izravnati nasprotja med interesi posameznih stanov ter ustvariti socialni mir in zadovoljnost, mora vprašati tudi kršč. etiko, kaj ona govori o nrvnosti, o večnih resnicah in zakonih, kaj poroče vest, ali je ta izraz božje volje, odmev krščanske pravičnosti?

Sociolog, ki ne pozna Kristusa in njegovih nauk, ki prezira in zamejuje krščanske ideje, ta je mazač, kriv prerok za vse, ki ga poslušajo in se ravnajo po njegovih naukih. Kristus je oni usmiljeni Samaritan, ki vliiva hladilno in zdravilno olje v skeleče rane človeške družbe. Nebeški Učenik nam je razodel osnovne ideje za soc. delo, in te ideje so: Bog, posmrtnost in večnost ter odgovornost za svoja dobra in

slaba dela. Nebeški Odrašenik nam je na križu odprl in zagotovil zaklade svoje milosti in vdahnil človeški družbi življenjsko moč, ki jo dajeta pravica in ljubezen. Kristus je učil: »Ljubi Boga nad vse, svoje bližnjega kakor samega sebe. — Cesar nočeš, da ti drugi store, tega tudi ti njim ne stori. — Karkoli ste storili najmanjšemu izmed bratov, to ste meni storili.«

Tako učita Kristus in sv. katoliška Cerkev kršč. pravičnost, ki daje vsakemu svoje. Zato je rekel Mirabeau pričetkom francoske revolucije: Ako hočete revolucijo, zadušiti morate najprvo katoliško vero — vero v Boga in neumrljivost človeške duše, iztrgati morate iz človeške srca vsa čustva kršč. pravičnosti. In po tem nauku so se ravnali in delujejo vsi oni, ki širijo nevero, nete sovrastvo, sebičnost in zavist me dposameznimi stanovi in rodovi ter tako pripravljajo tla za socialno revolucijo.

In proti tem velja naš boj in odpor; zaježiti hočemo valove soc. povodnji ter ustvariti za hrvatsko-slovenski rod varno zavetje soc. miru in zadovoljnosti. Zbrali smo se zopet, da v znamenju križa in v zaupanju na božjo pomoč nadaljujemo pred 20 leti započeto delo ter izpopolnimo in ponovimo svoje želje in zahteve, ki morejo našemu narodu zagotoviti krščansko kulturo v časih in večni blagor. (Veliko odobravanje in ploskanje.)

Zivahno pozdravljen nastopi predsednik »Kmetijske Družbe« komerčni svetnik

Fran Povše

in utemeljuje resolucije

Kmetijske stanovske organizacije.

Največji del slavnostnega spreveda so tvorili kmetje in njihova mladina. Pod kmečkim krovom je največje zavetišče vere in narodnosti. Zato se mora slov. katol. shod pečati s kmečkim vprašanjem. V resolucijah so zbrana samo najbolj pereča vprašanja.

Stanovska organizacija kmeta še ni povsod in dovršeno izpeljana. Ker je ta katol. shod jugoslovanski, zato poudarjamo tu, da se mora kmet in seljak povsod organizirati. Kmet še vedno ne zna prodajati. Koliko na boljšem bi bili naši kmetje, če bi zalagali vojaštvo. To pa je mogoče le potom zadrug. Na Češkem imajo kmetijske zadruge polovico dobav za vojaštvo. Zakaj ne bi bilo to tudi za nas mogoče? Naša mornarica dobiva svoje vino iz Italije. Take škandalozne razmere so pri nas. Dobri smo državi za krvni in druge davke — svoje potrebščine pa kupuje od tujca.

Stanovska organizacija kmeta potom zadrug pa je važna tudi v socialnem ziru. Pri sedanji neurejeni trgovini ima največ dobička — prekupec. Ta poljedelske pridelke, posebno sadje po pet do desetkrat podraži. Razložimo to ljudstvu, združimo proizvajalca kmeta v zadruge v svrhu skupne prodaje in tako bomo po zadrugi stopili lažje in boljše v stik s konsumentom, ki bo na ta način prišel bližje in cenejše do dobre hrane.

Občutljivo je strahovito pomanjkanje poslov. Kjer ni domačih delavskih moči, tam je dobro, dobičkanosno obdelovanje izključeno. Zemlja pravi: »Obdeluj ti mene dobro, če ne bom jaz tebe čisto izdelala.« Ker ni poslov in delavnih moči, je treba začeti s strojem. Stroj je tudi v kranjskem kmetijstvu, posebno okoli Ljubljane že precej razširjen. Delo s strojem je poceni, prihrani mnogo časa za drugo delo. Trditi smemo, da je strojno delo za 50% cenejše kakor ročno. — Zato je treba povsod ustanovljati strojne zadruge, državo pa siliti, da te zadruge čim izdatnejše denarno podpira. V začetku je vlada rada podpirala strojne zadruge, toda zaradi zlorabe na Češkem, kjer so si od države podprti zadrugarji komaj leto dni po subvenciji stroje kar kratkomelo v svojo privatno last razdelili, daje sedaj vlada strojnim zadrugam le tedaj podporo, če je polovico glavnice že vplačane. To ni pravo stališče. Kajti če ima kmet sam denar, ne bo delal dolga za nakup strojev. Vlado bo treba pozvati, da prekliče ta svoj odlok, saj ima dovolj uradništva, da prepreči zlorabo državnih podpor.

Kmet rabi za svoje delo pouk, in sicer vsak dan več. Zato je treba strokovni kmetijski pouk razširiti po šolah. Kaj se pravi kmeta učiti, kaže bogata Danska. Dobro kmetijsko šolstvo imajo tam in zato je za govornika ideal kmečka šola, ne pa meščanska. Govornik nato še kratko utemelji zahtevo po ustanovitvi državne centralne za družne blagajne, ki bi dajala za drugem poceni kredit, kar bi edino omogočilo razbremenitev dolgov in napredek kmetijstva.

Govor priznanega strokovnjaka je bil sprejet z veliko zahvalo.

V debati izvaja deželni odbornik dr. Lampe, da ga posebno veseli dodatna resolucija Tržačanov, ki prosijo kmetijskega in zadrúžnega pouka bogoslovcem. — Danes dušno pastirstvo brez tega ni mogoče. Mlad duhovnik, ki tega ni zmožen, je pač zmožen, vse tako delo svojega prednika v kratkem uničiti. Zato je dolžnost semenišč, da se ugodi tem modernim potrebam. — Kmečka stanovska organizacija ima dva cilja: Prvič družni in zbira ljudstvo, drugič pa reprezentira kmečki stan navzgor proti oblasti. Država se je v sedanji demokratični dobi zavedla, da je stvor z dobrodelnimi nameni, tudi nasproti kmetu. Ti nameni pa nikdar ne bodo prav doseženi, ako nimamo primerne stanovske organizacije. Brez te se državna podpora razgubi in vse gre v nič. — Na Kranjskem je sedaj red. Župniki, župani, občinski odborniki, vsi delajo pri zadrugah. Urejeno imamo Kmetijsko družbo, ki ima zmisel za napredek. Med Kmetijsko družbo in zadrúžništvom ni boja, zato se je v tej edinstvi in slogi pomen in moč kmeta dvignila. Obema stoji ob strani dobrohotno deželni odbor. In ker so zadrúžništvo, kmetijska družba in deželni odbor složni, zato tudi četrti faktor, vlada ne more drugače, kakor da je z vsemi tremi istega mnjenja. — V drugih slovenskih pokrajinah razmere niso tako ugodne: Zato svetuje: »Vsako pozicijo, ki je za kmeta pomembna, vstrajno napadati in zavzeti, kajti najslabše je v političnem življenju resignacija in malodušnost. Posebno v obmejnih krajih je treba ustanovljati zadruge, seveda previdno in jih pridružiti dobri centrali. Tudi kmetijski družbi se ni odtegovati. Kmetijske družbe so zakonite zastopnice kmeta, zato se mora vlada ozirati nanje in ker imajo svoje posebne predprave in ugodnosti, zato pristopajte v masah zraven! To velja za Štajersko in Primorsko. Koroška ima svoj kulturni svet tako urejen, da odrine Slovence proč. Mnogo Korošcev je že v kranjski kmetijski družbi, pristopajte še drugi in tako se bo tudi koroškimi Slovincem dalo pomagati. — Kranjski kmet se ima veliko zahvaliti za svoj napredek ravno pouku, ki ga širi deželni odbor. Na 120 tečajih je bilo 500 udeleženci. Ljudstvo ni samo zvesto poslušalo, ampak segalo v razgovor in od povsod, kjer so se vršili tečajji, so začeli prihajati na deželni odbor raznovrstni nasveti in načrti za zboljšanje lokalnih kmečkih razmer. Povsod v boj, da priborimo kmetu vpliv; v vseh naših organizacijah se mora pridno, enotno in složno delati. (Navdušeno ploskanje.)

Gospod A. Čok iz Trsta se zahvaljuje predsednikovemu pozivu naši inteligenci, da gre v Trst in Koperščino, kajti odkar so liberalci na Kranjskem pobiti, je postal Trst eldorado za prisine kranjske liberalce, ki pod plaščem neke čisto narodne politike širijo po Trstu pravi kranjski liberalizem. Zato mora naša inteligenca v Trst. Za kruh se ni treba bati. Ta poziv je bil navdušeno sprejet.

Vikar Švara s Krasa želi, da bi se tudi za starejšo duhovščino potom počitniških tečajev poskrbelo za kmetijsko in zadrúžno izobrazbo. Nujno potrebno je, da se posebno kraškemu teranu, ki je v resnici izvrstno vino, odpre svetovni trg.

Dr. Lampe opozarja Kraševce in Goričane, da je to mogoče potom zadrug. Naj se gredo učiti v Vipavo, kjer je Kmetijsko društvo čisto spremenilo gospodarske razmere in priborilo Vipavcem sloves in denar.

Istrski župnik opozarja, da je Istra zato tako siromašna, ker za Slovenca in Hrvata v Istri pri strankarskem deželnem odboru ni pravice ne podpore. Slovenski poslanci morajo Istranom priboriti enakopravnost, potem bo napredek mogoč.

Dr. Breclj opozarja, da je ravno pri vinarskih zadrugah treba največje pozornosti. Tudi na Goriškem je v kratkem upati na zboljšanje.

Soglasno se sprejmejo sledeče

resolucije:

Da se ohrani naš kmetijski stan, ki je temelj države, treba je izpopolniti njegovo organizacijo in delovati na to, da se stanovska organizira v družbo, oziroma zadruge, v katerih morejo kmetovalci svoje stanovske potrebe in pravice razpravljati in zagovarjati. Osobito je izpopolnjevanje zadrúžništvo za skupno razpečevanje pridelkov; deluje naj se na stik pridelovalcev s konsumentom, ker le s tem je zagotovljen pridelovalcu primeren dohodek, konsumentu pa primerena nakupna cena.

Osobito pa je delovati na to, da se kmetijskim produktivnim zadrugam zagotovi dobavne kmetijskih pridelkov za javna podjetja in vojaštvo.

Z ozirom na veliko naraščajoče pomanjkanje delavnih moči v kmetijskem gospodarstvu vsled silnega izseljevanja naših najboljših delavnih moči, ker more le intenzivno obdelana zemlja še donosati gospodarju pičel dohodek in so cene za posle in delavce ob času velikega dela, košnje in žetve, izredno visoke, naj se vztrajno ustanavljajo strojne zadruge. Le z uporabo primernih kmetijskih strojev je mogoče gospodarju obdelovati polje intenzivno in pravočasno. Zato naj kmetijske družbe in gospodarske zadruge posvetijo posebno skrb tej organizaciji, in v to poklicani možje naj z vso skrbnostjo pri državi in deželi izposlušajo v to potrebne denarne podpore.

Ker mora tudi kmetovalec v svoji obrti napredovati, se mora razširiti strkovi pouk o raznih panogah kmetijske vede in zato povsod nuditi kmetiskemu stanu priliko za stanovsko izobrazbo.

Zahvalno se mora tu omenjati res intenzivno in plodonosno delovanje kranjskega deželne odbora, ki v tem oziru z obilnimi prirejevanji poučnih kurzov skrbi za širšo vsestransko strokovno izobrazbo kmetijskega stanu; želeli je, da se tudi po drugih slovenskih in hrvatskih deželah enako intenzivno skrbi za strokovno izobrazbo kmečkega ljudstva.

Vsled draginje denarja na svetovnem denarnem trgu in ker kmetijstvo potrebuje obraten kapital za uspešno gospodarstvo, je delovati našim poslancem na to, da se čim prej ustanovi državna centralna zadružna blagajna, ki bo kmetijskim zadrugam dajala posojila po zmerni obrestni meri.

Slovenski in hrvatski škofje se prosijo, da omogočijo bogoslovcem izdaten pouk v kmetijstvu in kmetijskem združništvu.

(Dalje.)

UDELEŽENCI SLOVENSKE - HRVATSKEGA KATOLIŠKEGA SHODA V POSTOJSKI JAMI.

Ze v soboto, dne 23. t. m., je posetilo Postojnsko jamo nad 200 Dalmatincev. V ponedeljek se je pripeljalo okrog 300 čeških in moravskih »Orlov«. Toda višek poseta od strani udeležencev slovensko - hrvatskega shoda je bil dosežen v sredo, dne 27. t. m., ko se je pripeljalo popoldne ob pol štiri okrog 500 slavnostni gostov po dvodstvom urednika Štefeta v Postojno. Na kolodvoru jih je pričakoval jamski tajnik Perko. Gospodu Perkotu se je kljub temu, da je bilo mogoče udeležbo naznaniti šele zadnji trenutek, posrečilo v kratkem času spraviti skupaj postojnsko godbo, ki je pričakovala slavnostne goste v jami na »plesišču«. S kolodvora so odkorakali zletniki v najlepšem redu naravnost v jamo, kjer jih je pozdravil na »plesišču« gospod okrajni glavar dr. Pilshofer, kateremu se je zahvalil škof Mišic iz Mostara. Navdušeno je govoril zastopnik Poljakov, ki je prosil škofa, naj blagoslovi zastopnike Slovanov v teh čudovitih prostorih. Ko je škof blagoslovljal klečečo množico sredi tega veličastnega božjega stvarjenja, je bilo ginjenje splošno. Velik naval je vladal pri jamskem poštnem uradu, odkoder se je poslalo na tisoče jamskih razglednic po vsem slovanskem svetu. Došli gostje so z velikim zanimanjem ogledovali in občudovali velikanske podzemeljske dvorane in bajne krasote, bili so naravnost očarani o impozantni podzemeljski gori »Kalvariji«. Ves čas se je glasila po jami slovanska pesem. Po triurnem obhodu po jami je odkorakala vsa množica na vrt restavracije »Pri kroni«, kjer je že čakala mestna godba. Tu se je vršil zaključni komers slovensko - hrvatskega shoda. Pri tej priliki bodi omenjen gospod restavrat »Pri kroni«, ki se je potrudil na vse načine ter v kratkem času pripravil vse potrebno za pogostitev mnogoštevilnih gostov. Toplo priporočamo imenovano restavracijo vsem našim somišljenikom, ki obiščejo svetovnoznano jamo. Pri triurnem komerzu je vladalo velikansko navdušenje, govor se je vrstil za govorom, godba je igrala izključno slovanske komade, Hrvati in Poljaki pa so prepevali svoje narodne pesmi. Govorili so v imenu Hrvatov Deželic in profesor Rožič iz Zagreba, Brajević iz Dalmacije, župnik Brozović iz Prezida, kaplan Šimenc v imenu postojnske duhovščine, v imenu Poljakov urednik Štefanski iz Poznanja, Komala iz Krakova itd. Zaključil je komerz urednik Štefe z iskreno zahvalo gospodu okrajnemu glavarju dr. Pilshoferju

in jamskemu tajniku gospodu Perkotu za ljubezniv sprejem s pozivom na nadaljnje pošteno delo, ki edino bode rešilo hrvaško - slovensko domovino.

Z godbo na čelu so po končanem komerzu odkorakali slavnostni gostje na kolodvor, od koder so se ob 10. uri zvečer odpeljali nazaj v Ljubljano.

Justična uprava namerava novo narodno krivico na Štajerskem.

V Mariboru je stopil pred kratkim v pokoj predsednik kaz. spoznaval. senata okrožne sodnije dvorni svetnik dr. Voušek, redki višji justični funkcionar, ki se je zavedal svojega slovenskega rodu ter je bil tudi v jezikovnem oziru pravičen, kolikor so dopuščale neznosne razmere. V kazenskem spoznavalnem senatu sta sedela dosedaj običajno dva slovenska in dva nemška votanta. Sedaj namerava justična uprava mesto dvornega svetnika dr. Vouška poklicati v kaz. spoz. senat nemškega svetnika iz mariborske okrajne sodnije, kjer so vsi razpravni sodniki Nemci in se v kazenskem postopanju samo nemško protokolira in izdajajo samo nemške kazenske sodbe. Na okrajno sodnijo nameravajo pa imenovati zopet okrajnega sodnika — Nemca. Na ta način bi sedel v kazenskem spoznavalnem senatu le še en sam Slovenec, na okr. sodniji bi pa bili zopet sami Nemci.

Konstatirati je treba, da je šele nekaj let, kar so sedeli v kaz. spoznavalnem senatu okrožne sodnije v Mariboru trije slovenski sodniki in en nemški, na okrajni sodniji pa sta bila dva slovenska in dva nemška razpravna sodnika.

Celo predsednik razsodišča Pittreich je pri svojem nastopu obljubil upoštevati princip, da naj so kazenski senati vsaj na polovico slovenski na Spodnjem Štajerskem. To vled zdrave justice.

Spodnještajerski nemški sodniki in zlasti tudi mariborski — z eno ali dvema častnim izjemami — lomijo naravnost slovensčino, so književne slovensčine skoro nezmožni, obtoženci jih slabo razumejo, če tudi se silijo govoriti slovensko. Jasno je, da vsled tega razpravljajo skoro samo v strankam nerazumljivem jeziku. Nemški sodnik ima naravno antipatijo do slovenskega obtoženca, ki mu razpravljanje otežkočuje. Kakšno sliko ima potem tuji sodnik zlasti pri vsled mnogih agend hitro se vrščih razpravah o stvari, če bi tudi hotel biti objektiven! In po našem kazenskopravnem redu je izročen obtoženec spoz. senatu na milost in nemilost.

Z večino nemških sodnikov v kaz. spoznav. senatu bodo gotovo nastopile enake jezikovne razmere kot pri okr. sodišču ali pa v kazenskem vzklincnem senatu, kjer se vrše vse razprave od kraja do konca nemško in obtoženec, če nima odvetnika, sploh ne ve, za kaj gre. Pod dvornim svetnikom dr. Voušekom so se izdajale tudi slovenske kazenske sodbe in so se zapisniki vodili tudi slovensko. Nove razmere bodo vse to odpravile. V kaz. spoznav. senatu bi ostal samo še en Slovenec. Kaj se to pravi v političnih slučajih, razume vsakdo.

Ne le iz narodnega stališča in iz stališča narodne časti je treba prepričati nameravani nemškonacionalni trik, nego tudi iz stališča zdrave justice. Le istorodni sodnik, ki pozna ljudstvo, more temeljito soditi in menda ima slovenski državljani pravico zahtevati, da ga sodnik vsaj razume, ko se mu gre za bitj in ne bitj.

Značilno je tudi, da leže pri skoro vseh nemških sodnikih na sodni mizi »Südmarkovske« vžigalice, da se porabljajo tudi za slovenske civilne zapisnike nemški formularji (da se izkaže večja poraba nemških tiskovin), da se delajo sploh vse protokolarne tožbe nemško, da potem pri razpravi sploh stranka besede ne razume. To je znamenje časa!

Sistem je na vrhuncu. Očitna in sistematična germanizacija bo prerastla zadnje naše postojanke. Caveant consules! Stvar je nujna ter se utegne nemški naklep v nekaj dneh izvršiti, če že ni na tihem izveden.

NEMŠKA NARODNA ZVEZA ZA ČEŠKE NEMCE.

Dunaj, 28. avgusta. V današnji seji nemške narodne zveze so češki nemški poslanci poročali o konferenci s Stürgkhom in poudarjali, da je treba najostreje nastopiti za obrambo nemških koristi na Češkem. Prosili so, da se tudi izvenčeški poslanci nemške narodne zveze v celem obsegu in z vsemi posledicami zavzemó za zahteve, ki jih

je nemško poslanstvo predložilo grofu Stürgkhu. Navzoči alpski poslanci, zlasti pa poslanca dr. Waldner in dr. Erler, so izjavili, da je češko-nemška stvar samoposebi umevno stvar celokupne nemške narodne zveze, to pa tembolj, ker bi vsako poslabšanje češko-nemškega položaja imelo dalekosežne posledice za celokupno nemštvo v Avstriji. Po daljši debati so sklenili plenumu narodne zveze staviti predlog, da se v imenu nemške edinosti vsi poslanci zveze izjavijo solidarne s češko-nemškimi poslanci v doseg pravičnih zahtev čeških Nemcev. Takoj, ko bo zveza to sklenila, bo predsednik Gross obiskal ministrskega predsednika in mu oficijelno naznanil enotno stališče nemške narodne zveze.

Dunaj, 29. avgusta. V današnji plenarni seji je nemška narodna zveza izrekla svojo solidarnost s češkimi Nemci glede komotovskih zahtev in zagrozila vladi z najostrejšimi sredstvi, ako bi se na te zahteve ne ozirala.

PRAŠKA MESTNA HRANILNICA DEŽELI ODPOVEDALA OSEMMILIJONSKO POSOJILO.

»Prager Tagblatt« poroča, da je praška mestna hranilnica z rokom do februarja 1914 deželi odpovedala svoje osemmilijonsko posojilo, češ, da je posojilo dala deželnemu odboru, ne pa upravni komisiji.

TRŽAŠKI OBČINSKI SVET PROTI NAMESTNIŠTVENIM ODLOKOM.

Trst, 29. avgusta. Občinski svet je sklenil proti znanim odlokom namestnika princa Hohenlohe vložiti rekurz. Slovenski občinski svetniki so glasovali proti.

DRŽAVNI URADNIKI ZA SKLICANJE DRŽAVNEGA ZBORA.

Predsedstvo državne zveze nemških poštinih uradnikov je povodom plenarnega zborovanja nemške narodne zveze le-tej poslalo vlogo, v kateri nujno prosi, naj zveza iz vseh sil dela na to, da se državni zbor v najkrajšem času skliče, da se končno reši vprašanje glede pragmatike.

ŽELJE POŠTNIH URADNIKOV.

Dunaj, 28. avgusta. Danes so se pri sekčnem načelniku Wagnerju pl. Jaugregu v trgovinskem ministrstvu oglašili zastopniki državne zveze nemških poštinih uradnikov. Pojasnilo se jim je, da se pri imenovanjih ad personam v vseh panogah državne uprave postopa po egotnem ključu, ki ga je določilo finančno ministrstvo. Za nadoficiale pridejo v poštev oficijali, ki so bili maja 1906 imenovani, za nadkontrolorje pa le tisti, ki imajo polno 9 letno službeno dobo v VIII. čin. razredu za sabo, med katerimi je tudi nekaj nadoficialov z izkušnjo za uradno vodstvo. Glede poštarjev se je zaenkrat določila le 35 letna službena doba, izboljšanje plač pa je tudi zanaprej odvisno od uveljavljanja službene pragmatike. Glede dopustitve k poštino-prometnemu tečaju in imenovanja prometno izprašanih oficijantov so dobili zastopniki z ozirom na odklonilno stališče finančnega ministrstva nepovoljna pojasnila.

K POLOŽAJU NA HRVAŠKEM.

Zagreb, 28. avgusta. Ker bo baron Skerlec v kratkem popolnoma ozdravel, se bodo vsled atentata prekinjena pogajanja s strankami zopet začela. Stališče, katero so z ozirom na atentat zavzele vse hrvaške stranke, bo pogajanja jako olajšalo in pospešilo, tako da bo komisar takoj, ko ozdravi, ministrskemu predsedniku Tiszi lahko predložil svoj načrt. V krogih koalicije se govori, da bodo volitve v sabor v najkrajšem času razpisane.

RUSKI DRŽAVNI PRORAČUN.

Peterburg, 28. avgusta. Državni proračun za leto 1914. izkazuje 500 milijonov rubljev več dohodkov nego lanski; redni dohodki dosegajo skoro štiri milijarde. Nasproti zvišanim dohodkom stóje za 250 milijonov zvišani stroški, ki so namenjeni za železnice, melioracije in deloma za vojsko in mornarico.

Balkanski dogodki.

TURŠKO-GRŠKA MIROVNA POGODBA.

Atene, 28. avgusta. Turško-grška mirovna pogodba se najbrže podpiše še ta teden. Zunanji minister Koromilas, ki, kakor znano, v kratkem odstopi, želi s tem činom zaključiti svoje ministrsko delovanje.

NEMŠKI MORNARIŠKI ATAŠE V ATENAH.

Atene, 28. avgusta. Nemška vlada je naznanila grški, da je za mornariškega atašaja v Atenah imenovala višjega mornariškega častnika.

KRONANJE GRŠKE KRALJEVE DVOJICE.

Dunaj, 28. avgusta. »Südsl. Korr.« poroča iz Aten: Prihodnje leto meseca maja se bo v Atenah vršilo kronanje grške kraljeve dvojice, ki bo izredno sijajno, ker se bo izvršilo po starem bizantinskem obredu. Kralj Konstantin bo kronan z bizantinsko cesarsko krono, ki jo hranijo v samostanu na gori Athos. Ob kronanju bo nosil zgodovinski škrlatni plašč bizantinskih cesarjev, ki ga bodo menihi obenem s krono v slavnostnem sprevodu z gore Athos prinesli v Atene. Pri kronanju bo kralj Konstantin sprejel ime »Augustus«, kraljica pa »Augusta«. Pred kronanjem se bodo v novozgrajenem marmornem dirkališču Awerow vršile velike slavnostne igre, ki se začno 1. aprila 1914. Ob slavnostnih dneh se bo vršila tudi zgodovinska igra na Akropolisu.

KOROMILAS ODLIKOVAN.

Atene, 29. avgusta. Zunanjemu ministru Koromilasu je kralj podelil veliki križ Zveličarjevega reda.

KRALJ PETER OBIŠČE RUMUNIJO.

Bukarešt, 28. avgusta. Srbski kralj Peter pride začetkom oktobra v Sinajo, Na Rumunskem bo ostal nekaj dni.

SRBSKO-GRŠKE MEJE.

Belgrad, 28. avgusta. Srbsko-grška vojaška komisija, ki ima urediti medsebojne meje obeh držav, se je sestala v Gjevgljiju.

Belgrad, 28. avgusta. Bitoljsko prebivalstvo zahteva, da se ozemlje od Prespe do Lerina kot neobhodno ozadje prideli Srbiji. Srbska vlada se bo v tem oziru pogajala z Grčijo.

V NOVI SRBIJI NI VEČ EKSAHISTOV.

Belgrad, 28. avgusta. Spricho žuganj iz Sofije z bulgarsko propagando se tu naglaša, da so v bitoljskem okraju vsi bivši bulgarski duhovniki in vse ljudstvo prestopili k srbski samostalni cerkvi, tako da ondi ni več tal za kako bulgarsko propagando.

TURŠKI VJETNIKI.

Carigrad, 29. avgusta. Semkaj so dospeli turški častniki, ki so bili v vojnem vjetništvu na Srbskem in Grškem. Takoj so jih uvrstili v armado.

ČRNAGORA NI ZAHTEVALA TURŠKE SUBVENCIJE.

Cetinje, 29. avgusta. (Uradno.) Visti turških listov, da je črnogorska kraljeva družina pri Porti reklamirala izplačilo preje prejemanje subvencije, se dementirajo.

UMOR BAZILJANSKEGA PRIORJA.

Lvov, 28. avgusta. V samostanu v Zlozovu so našli v spalnici umorjenega priorja Kossaka. Morilec ga je z mersarskim nožem zaklal. Prior je bil radi svojega dobrega srca povsod zelo priljubljen. Priorjeva služkinja je izpovedala, da je priorja še pozno ponoči videla na samostanskem dvorišču in je bil najboljše volje. Ko je šel k počitku, je kakor vselej za seboj skrbno zaklenil vsa vrata. Morilec se je moral čez dan priplaziti in skriti v samostanu. Prior je veljal za zelo bogatega. — Ker so pri umorjenem našli raztrgan žepni robec priorjeve služkinje, je padel sum tudi nanjo in so jo zaprli. Umor je najbrže izvršil nečak prejšnjega priorja Nemirowicza, za čegar zapuščino 67.000 kron so se sorodniki dolgo pravdali s priorjem Kossakom, ki je končno pravdo dobil.

SUFRAŽETKE NAPADLE ASQUITA.

London, 29. avgusta. Včeraj sta dve sufražetki dejansko napadli premiernega ministra Asquita, mu zbili z glave klobuk in ga sem in tje suvali. Ministru je pritekla na pomoč hčerka. Dva detektiva sta sufražetki vlekla na policijo. Občinstvo je sufražetki izžvižgalo in klicalo: »V morje ž njima!«

POŽAR NA »IMPERATORJU«.

New-York, 29. avgusta. Na novem izseljeniškem veleparniku družbe Hamburg-Amerika, »Imperatorju«, je v zaloga za mast in olje izbruhnil silen požar. V kabinah je bilo 2000 potnikov; na parniku je zavladovala panika. Gasilna dela so trajala štiri ure. Častnik Hobrecht se je v dimu zadušil, mornar Stumm je težko ranjen. Skoda znaša pol milijona mark. Požar je nastal vsled kratkega stika. Med gašenjem se je parnik vsled vode nagnil za 15 stopinj. Poprave bodo trajale dva do tri tedne.

K NESREČI NA MONTE CRISTALU.

Schluderbach, 29. avgusta. Danes se je na Monte Cristallo podala posebna vojaška ekspedicija, da reši mrtvo truplo dunajskega medicina Markusa, ki leži v globoki ledeniški raz-

poki. Seboj so vzeli 100 metrov dolge vrvi.

ZMEDE NA KITAJSKEM.

Nanking, 28. avgusta. Obstreljevanje mesta je trajalo vso noč. Kroglice so se razletavale v najbolj gosto naseljenih delih mesta. Mesto je sedaj tudi na zapadu popolnoma obkoljeno in dovoz živil onemogočen.

Šangaj, 28. avgusta. Po vesteh iz Tsingtau se vstaja razširja. V Lungčangu so se čete uprle, umorile guvernerja in prestopile k upornikom. V Hai-Čongu so Tibetanci začeli z ofenzivo. Na celi meji so se sovražnosti zopet začele.

Berolin, 28. avgusta. V uradnih krogih obstreljevanju nemške križarke »Emden« ne pripisujejo posebne važnosti, temmanj ker si je le-ta sama takoj preskrbela zadoščenje. Vrh tega so obstreljevanje izvršili uporniki, ki jih oficielna kitajska vlada itak skuša zatreti. Vesile so z Nemčijo edine v tem, da se oficielna vlada v Pekingu moralno kolikor najbolj mogoče podpira.

Fine fotografične razglednice katoliškega shoda so na razpolago v „Katoliški Bukvarni“ po 30 vin., navadne po 20 vin.

Primorske vesti.

p Inženerska komora v Trstu je 28. t. m. zopet dokazala, da je mrtvo-rojeno dete. Prvi občni zbor se je moral odgoditi vsled famoznih Dompierjevih in vladnih spletk, drugi ni izvršil svojih nalog zaradi italijanskih ultrakamorašev. Ko je vladni zastopnik konstatiral, da so na podlagi zapisnika zadnjih volitev izvoljeni komornim svetnikom ing. Piani, Zamattio, Mazorana, Maglich ter zemljemerec Orzan iz italijanske, ing. Gustinčič in ing. Skoberne iz slovanske in ing. Wegerer in ing. Schiestel iz nemške sekcije, se je izkazalo, da nista ing. Piani in Zamattio navzoča ter da se vsled tega načelnštvo ne more konstituirati. Ekstremna italijanska stranka kandidira ing. Piani za predsednika, ker pa ni bila sigurna, kako mislita o tej kandidaturi slovanska in nemška sekcija, je ostavila rajši svojega kandidata doma in preprečila na ta način volitev predsedstva. Njen teror pa je šel še dalje. Zagrozila je, da ako ne bosta volili slovanska in nemška sekcija njihovega kandidata, da se tudi v bodoče ne udeležijo polnoštevilo seje. Vsled teh novih komplikacij se je preložila seja načelnštva na 6. oktobra. Ker pa nista slovanska in nemška sekcija nič kaj posebno voljni plesati po taktih kamorašev, se odpira inženerski komori prav malo ugodna perspektiva v bodočnost. Koliko prave volje za resno delo je v vladajoči stranki italijanske sekcije, bodo pokazala bližnja pogajanja, zdi pa se nam, da je res, ker se pripoveduje v inženerskih krogih, namreč da hočejo stari gospodje sploh vsako resno delo v komori preprečiti. Res je, da so pokazali dosedaj prav malo resnosti in stanovske zavednosti in da daleč zapostavljajo stanovske interese za svoje šovinistične ambicije. Namestnikom so bili izvoljeni: v italijanski sekciji: ing. Genel in geom. Pantelich, v nemški sekciji: ing. Lapornik, in v slovanski sekciji geom. Krist. Pertot.

p Grška kraljica vdova in sinova v Trstu, 28. t. m. krog 2. ure po polnoči je dospel semkaj ruski topniški čoln »Ural« z grško kraljico vdovo Olgo na krovu. Kraljica potuje v Monakovo radi neke očesne bolezni. Spremlja jo sin Kristof. Tekom dopoldneva sta kraljico obiskala grški generalni konzul Waratassis in ruski konzul pl. Smirnov. Popoldne ob treh sta se z Lloydovim parnikom »Praga« pripeljala princ Andrej, sin kraljice vdove Olge, in njegova soproga Alice. Potovala bosta skupaj s kraljico vdovo in princem Kristofom v Monakovo.

p K nesreči v Pulju, Gregoričovo stanje je zelo resno; ostalim težkim ranjencem se zadovoljivo obrača na bolje, stanje lahko ranjenih je dobro.

p Kontreadmiralu vitezu Bonigniju, dosedanjemu predsedniku mornaričnega kontrolnega urada na Dunaju, je cesar radi omajanega zdravja dovolil odstop od tega mesta. Na njegovo mesto je cesar imenoval linijskega kapitana Raispa pl. Caliga.

p Tatvina, V hotelu »Neptun« na otoku Brioni se nahaja že dlje časa letovičar Ziffer s svojo soprogo. Omenjeni soprogi je dosedaj še neznan tat ukradel različne juvele v vrednosti 10 tisoč kron. Dama je imela svoj nakit spravljen v usnjeni torbici in to v omari zaklenjeno. Med temko se je dama

kopala v morju, se je tat vtihotapil v stanovanje in odnesel vse dragocenosti. Soprogo ukradene je obljubil 1000 K onemu, kateri bi tatu izsledil.

p Malo korajže, pa vendar junak. V Trst se je pripeljal 23 let stari pisar Alfred Piaceri Chiodina s trdnim namenom, da se — ustrelji. Naselil se je v hotelu »Moncenisio«, napisal par šablonskih pisem, nato pa je krenil v Boschetto. Vsedel se je na klop in »pumpf«, kroglica je bila v levem senu. Smrti pa ni bilo. In ker tudi korajže ni bilo, da bi si popagal še eno kroglico v glavo, je junak vstal in šel peš k resilni postaji, da mu rešijo — življenje.

p Prebrisan slepar. Policija išče prebrisanega lopova, ki se je bil pred dnevi zapored nastanil v raznih hotelih na Reki. Moževa manira je bila, da je telegrafiral raznim bogatim ljudem na Ogrsko, da je bil okraden in da mu naj posodijo denar. Podpisal je vedno ime kakega dotičnikovega znanca in je tudi redno dobival večje vsote, ki so mu jih v hotelu radi izročili, ker je bil vpisan z onim imenom. Sedaj je slepar izginil.

p Slepar s kavcijami. Tržaška policija je aretirala 39 let starega Dušana Kerčova, ki se je izdajal za lastnika Excelsior Palace hotela in je kot tak inseriral po listih v rajhu, da išče hotelsko osebo s kavcijo. Oglašalo se je res precej prošnikov, a ker se je Kerčovu — ki je staloval v Excelsioru na kredo — le prečelo mudilo s kavcijo, so ga osumili goljufije in policija je prišla — mastnega ptička.

p Zverinska mati. V pristanu v Gradcu so našli razkosano truplo novorojenca. Kot nečloveško mater so zaprli ločeno ženo Valentino Fumolo, razumnje pa tudi njenega »znanca« zidarja Grattona.

p Soprog je izginil. V nedeljo sta se poročila v Budimpešti veleobrtnik Vladislav Roth in gospodična Weininger. Vzela sta se iz ljubezni in sta takoj nato odpotovala v Opatijo. Prišedši v hotel »Marcus« sta si začela urejati začasno stanovanje, pri tem pa je začutil mladi mož, da ga boli glava. Odstranil se je, češ, da pojde v lekarno, a od tistega trenutka se ni vrnil več. Policija in žandarmerija je pretaknila že vse kote, a Rotha ni nikjer. Mlada žena je odšla jokaje v Budimpešto, odkoder je bila odpotovala smehljaje se svoji mladi sreči.

Štajerske novice.

ROBIČ UMRL.

Maribor, 29. avgusta. Danes zjutraj ob pol 4. uri je tu umrl v mestni bolnišnici slovenski deželni odbornik profesor Robič. Pogreb bo v nedeljo ob 4. uri popoldne iz mestne bolnišnice na pokopališče.

š »Südmarka« za naselniški naraščaj. »Südmarka« naznanja, da išče med nemškimi naseljenci na Štajerskem več prostih mest za kmečke sinove iz Nemčije, ki bi se radi v naprej seznanili s tamkajšnjimi razmerami, da bi se potem lahko trajno naselili. Fantje so poljedelsko izsolani in bi delali pri družinah za hrano in stanovanje in kako majhno denarno odškodnino. Le k nam, mi pa v Ameriko!

š Lev v štajerskih planinah? Na Stubenalpi na Štajerskem že dalj časa med živino strahovito gospodarji neka zver, ki je kljub vsem prizadevanjem tamošnjih lovcev ne morejo izslediti. Nešteto glav živine je že raztrgala. Izpočetka so ljudje mislili, da se je pri-tepel odkod kak velik medved, potem so mislili na risa, volka, leoparda in končno so nekateri začeli trditi, da je zver kak podivjan pes. Sedaj pa se poroča, da je neki lovec, ki je s petimi drugimi šel nad neznan zver, doživel to-le: Kakih 20 korakov pred njim je iz gošče planila kaka 2 metra dolga in 1 meter visoka rmena žival z dolgim repom, na čegar koncu se je nahajal čop. Mož je od strahu kar okamenel. Zver je tedaj nenadoma v velikih skokih krenila v drugo smer. Ko je bila že kakih 200 metrov daleč, je prestrašeni lovec prišel k sebi in tovariše opozoril na zver, obenem pa jih svaril, naj ne streljajo, ker drugače bo po njih. Zver je medtem izginila. — Polkovnik Spiess v Hermannstadtu je na podlagi poslanih sledi in podatkov že pred časom izrekel strokovno mnenje, da je zver v štajerskih planinah — jaguar ali pa lev, kar bi se z gornjim opisom živali popolnoma strinjalo.

! Ako še niste, pošljite naročnino! !

Dnevne novice.

+ Zaupnica g. deželnemu glavarju. Občinski odbor v Dolnjem Logatcu izreka častnemu občanu g. deželnemu glavarju dr. Ivanu Šusteršiču zaupanje ter mu častita k petdesetletnici za iskreno željo, da še mnogo let zaseda to mesto v naši deželi. Nadalje izreka zaupnico vsem zastopnikom deželnega odbora.

+ Odkritje nagrobnega spomenika Antona Medveda v Kamniku se je izvršilo nad vse pričakovanje sijajno. Obširno poročilo priobčimo radi pomnjanja prostora v eni prihodnjih števil.

+ Ljudsko šolstvo. Nameščeni so: Viljem Zirkelbach, Terbija; Peter Jocij, Dobrava pri Kranju; Antonija Štancar, Podbrezje; Ernst Šusteršič, Griblje; Henrik Paternost, Senožeče; F. Bertonec, Smarjeta. Upokoji se nadučitelj Andrej Perne v Šturijah. Na ljudski šoli v Št. Petru pri Novem mestu se ustanovi vzporednica.

— Konferenca »Sodalitatis« za ribniško dekanijo bode v Dolenjivasi dne 10. septembra, ne pa 3. septembra, kakor je bilo prej določeno.

— Šolski zavod ub. šol. sester »de Notre Dame« v Trnovem (Notranjsko). V Trnovem pri Ilirski Bistrici že 25 let jako uspešno delujejo uboge šolske sestre »de Notre Dame«. Z velikim trudom in mnogimi žrtvami so postavile lepo šolsko poslopje za petrazredno ljudsko in trirazredno nadaljevalno šolo s pravico javnosti. Obenem s to šolo, katero pohajajo deklice iz cele reške doline, imajo pa tudi lep šolski zavod za gojenke, katerim nudijo redno priliko in ugodnost, da se priučijo najraznovrstnejših stvari, ki jih danes potrebuje izobražena ženska. Tako n. pr. so se pri letošnji razstavi ženskih ročnih del videla najrazličnejša praktična dela, ki jih more napraviti mlada roka pridne gojenke. Gojenke so se naučile same s strojem izdelovati razno žensko obleko in moško perilo. A ne samo zgolj praktičnih del se je opazilo na razstavi, ampak tudi lepo, fino vezenje in pletenje je vzbujalo posebno pozornost. Ko so si starši in drugi obiskovalci vse to ogledali, so se morali čuditi veliki spretnosti šolskih sester, ki znajo v tako kratkem času naučiti več ali manj okorne roke lepega, praktičnega in finega dela. Vsekako ta zavod kaže leto za letom s svojimi razstavami, da stori neizrečeno mnogo dobrega za dober in praktičen pouk in lepo vzgojo deklic. Pa ne samo v ročnih delih se vadijo gojenke, ampak tudi, ako katera hoče, v nemški konverzaciji (govoru), za kar se je ustanovil poseben oddelek, v katerem se bodo poučevali vsi predmeti v nemščini, italijanščini in francoščini, da ne omenjam v obče znanega klavirja. Tudi bodo gojenkam višjih razredov dana prilika, da se bodo učile pisanja na stroj. Iz tega se vidi, da uboge šolske sestre dobro umevajo mnogovrstne potrebe današnjega časa, ki zahteva tudi od ženskega spola mnogo večje izobrazbe kot kdaj prej.

— Koncert v Vintgarju bo 7. septembra v Žumrovci restavraciji. Koncert proizvajata salonski elitni orkester iz Buzeta v Istri, solospjevi s spremljevanjem glasovirja, šaljiva pošta, šaljiva brezžična radijo postaja, zvečer poljubna zabava in bengalična razsvetljava. Čisti dobiček je namenjen za vzdrževanje Vintgarja in pa v prid gasilnemu društvu v Gorjah.

— Marijine družbe in ljudska šola. Z dežele se nam piše: Na šestrazrednici v Loškem potoku je š. vodja Ferdo Vigele, somišljenik »Slovenskega Naroda« in »Učit. Tovariša«. Na omenjeni šestrazrednici so se učenke ponavljalne šole II. letnika oglasile za vstop v Marijino družbo. Ker »Narod« in »Tovariš« ne priporočata Marijinih družb, zato je tudi on zabičal učenkam, da ne smejo vstopiti v Marijino družbo, zažugal jim s kaznijo, da ne dobe odpustnic. Deklice so se prijaviile pri svojem katehetu, ki je nemudoma vprašal navdušenega šol. vodjo, na kaj opira svojo trditve in prepoved. Odgovor je bil, da je § 78., ki prepoveduje š. otrokom članstvo pri društvih. »No,« tako je pristavil, zavedajoč se svoje vsemogočnosti, »če bi se pa mene vprašalo, bi bil dal pa dovoljenje,« ali natančneje podudarjeno: Dispenzo od drž. zakona § 78. bi dal jaz, če bi se me bilo naprosilo. Katehet je vzdvomil nad juridično učenostjo in legislativno močjo vsokega nadučitelja in je predložil slučaj okr. šol. svetu. In prišel je od c. kr. šol. sveta v Kočevju pod št. 2242 odlok z vsebino: Šol. vodstvo se pouči, da Marijine kongregacije niso društva in radi tega jih ne veže § 78. šol. zakona. Omenjeni paragraf ne stavi nikakih ovir verskim bratovščinam in organizacijam. Jasno je docela, da se šolskim

otrokom vstop v Marijino družbo ne more braniti. Opomin od strani šol. vodje napram učenkam, da ne smejo vstopiti v Marijino družbo, temelji na napačni razlagi § 78. šol. zakona. V bodoče naj vsaka taka opomba brez-pogojno izostane. Važen je ta odlok, ker jasno pove že večkrat izraženo interpretacijo zakonov glede Mar. družb, da jih oblast ne more braniti pri šol. mladini.

— Usoda slovenskega delavca v tujini. Ko je 48 letni dninar Ivan Sojer iz Ihana v kamniškem okraju lansko leto izvedel, da gradi neka nemška družba bagdaško železnico, je šel tja tudi on si iskat dela in ga tudi dobil. Dela je v Siriji, ko je trajala laško-turška vojska ter imel tri franke na dan, profesoristi so zaslužili tam do 10 K našega denarja. V dotičnem kraju je bilo samo turško prebivalstvo (divji Kurti), kateri so marsikakega tujega delavca potolkli. Enaki usodi je zapadel tudi Sojer. Ko je bil poslan nekega dne s pismom, so ga ujeli trije Kurdi ter brez vsakega povoda tako pretepli, da so mu napravili levo nogo nezmožno za izvrševanje njegovega posla, potem pa vrgli v nek jarek in zbežali. Hudo poškodovanega so potem delavci našli in oddali v bolnišnico za silo, odkoder je moral pozneje v bolnišnico v Anatoliji, od tam v Carigrad, in ker ga tudi tam niso mogli ozdraviti, se je podal v Smirno, pozneje v Beyrut, naposled je šel pa v bolnišnico v Jeruzalemu, kjer ga pa tudi niso mogli ozdraviti in tako je bil siromak prisiljen, iti na avstrijski konzulat, da mu je ta nakazal prosto vožnjo v domovino, kamor je prišel s prisilnim potnim listom brez denarja in pokvarjeno nogo, kjer bode v nadlego sam sebi in občini.

— Nasilen aretovanec. Predvčerajšnjim se je sprivil Jurij Zdešar, rodom iz Štajerskega, na vrtljak, ki se je nahajal na Traunovem vrtu na Glincah. Ko je lastnik vrtljak ustavil, bi se bil Zdešar rad še malo zastonj vozil na njem, česar pa lastnik ni hotel pripustiti. To je Zdešarja, ki je bil nekoliko okajen, strašno razjezilo in je skočil kakor razkačen petelin v lastnika in ga vrgel na tla. Ker se je bilo bati pa še hujšega, so poklicali na pomoč stražnika, da ga je aretoval. Med aretacijo je pa Zdešar potegnil iz žepa nož in z njim zadal stražniku na roki 2 opasni rani, a poškodoval ga vendar ni tožko. Nasilnič je bil kljub temu aretovan in se bode zagovarjal zaradi hudodelstva javnega nasilstva pri deželnem sodišču, stražnik je dobil pa uradno zdravniško pomoč.

— Zemljevid slovenskega ozemlja in slovensko dijaštvo. Sredi spetembra bo konano korekturno delo na zemljevidu slovenskega ozemlja, ki ga izda »Matica Slovenska«. Dijaki, ki bivajo zdaj na počitnicah, bi mogli pregledati izdelek, vsak za svoj domači okraj. Tisti gospodje, ki bi hoteli prevzeti kako revizijo, naj se blagovolijo prijaviti »Matici Slovenski« v Ljubljani.

— Katol. slov. izobraževalno društvo Dravije vabi k vrtni veselici, ki jo priredi v nedeljo, dne 31. avgusta 1913 pri Miheljnu v Dravljah. Spored: Petje. Tamburanje. Srečolov. Šaljiva pošta. Korijandoli itd. Postreženo bode tudi z izvrstno turško kavo. Vstop prost. Začetek ob 4. uri popoldne. — Ker je čisti dobiček namenjen za pokritje stroškov novega odra, se preplačila hvaležno sprejemajo.

— Z Viča. Kam pa drugo leto? Tako smo se že lansko leto popraševali, ko smo se vrnili s preprijaznega in nepozabnega izleta, iz romantičnega Bohinja. In večina društvenikov je bila takoj zadovoljna, ko se je sklenilo napraviti romarski izlet k Majki božji na Trsat. Dne 27. septembra popoldne torej pohiti naše kat. slov. izobraževalno društvo s svojimi somišljeniki na starodavno častljivo božjo pot k Materi božji trsatski. Opravišči svoje pobožnosti, se bomo razvedrili, obiskaje domov grede prijazno Opatijo in slavnoznano Postojnsko jamo. Izlet, oziroma posebni vlak nam bo tem prej zagotovljen, čim prej bomo imeli zadostno število udeležencev. Zato vabimo ne samo domače, ampak tudi somišljenike v Ljubljani in bližnjih župnijah, da nam čim prej javijo, ako se žele pridružiti našemu izletu. Vožnja tja in nazaj in po morju in vstopnica v Postojnsko jamo znaša skupno 9 kron. Kdor se želi udeležiti izleta, naj se vsaj do 8. septembra zglašuje v župnišču na Viču.

— Iz zaporov je ušel. Od 26. na 27. t. m. je zaradi uboja obtoženi in pri okrajnem sodišču v Crnomlju internirani Franc Rukavina, 20 letni železniški delavec iz Komoplja pri Otočcu (Hrvatsko) ušel iz zaporov. Mož je zelo nevaren.

Križe pri Tržiču. Kat. izobr. društvo priredi v nedeljo, dne 31. t. m. po-

poldne po večernici vrtno veselico pri gospoj Jerici Aljančičevi (pri Benku). Spored: Šaljiva pošta, godba in prosta zabava. Vstopnina 20 vin.

— **Začetek pouka na srednjih šolah na Hrvaškem** je določen na 15. septembra; prejšnji dan je služba božja. Vpisovanje se vrši od 10. do 12. septembra.

— **Umrli je** v Gradcu 63letni vpojenji nadučitelj Peter Logar. — V Thalu pri Gradcu je umrl 51letni mlinarški posestnik Ivan Ogris.

— **Pasja razstava na zagrebškem zboru** se otvori 30. t. m.

— **V Savo je skočila v Zagrebu** 19letna J. P., učenka trgovskega tečaja. Rešila sta jo neki stotnik in neki civilist, da si je zelo branila in prosila, da jo prepustita usodi. Dekle se je nato onesvestila in so jo prenesli v bolnišnico. Nima ne matere, ne očeta in je odvisna od sestrine podpore.

— **Slavnostne razglednice katoliškega shoda** se še dobivajo, in sicer v **Katoliški Bukvarni in v prodajalni katoliškega tiskovnega društva (pri Ničmanu) v Kopitarjevi ulici**. Vse razglednice so umetniško delo, ki bo imelo trajen spomin. Naročajte jih! Posebno pozornost vzbujajo razglednice z besedilom posvetitve Brezmadežni. Razglednice so po 10 vinarjev. **Segajte po njih, razpošiljajte jih prijateljem in znancem.**

Izpred sodišča.

— Zavarovalni agent pred sodnijo.

Jožef Možek, bivši gostilničar, tega žena Franciška, posestnica, in Anton Martinjak, pristojen v Brdo, zavarovalni agent, so toženi hudodelstva goljufigije, ker so mislili zavarovalnico za življenje »Allianz« meseca majnika t. l. za okroglih 5000 kron prevarati. Zakonska Možek sta imela na hrani na smrt bolnega Janeza Brleca. V obče je bilo znano, da bolnik hira za jetiko in da mu je le kratka doba življenja določena. V tem času je pa k Možekovim zahajal zavarovalni agent Martinjak, bivši nadučitelj na Koroškem, a je bil radi neke poneverbe odslovljen. Na prigovarjanje tega so se končno vsi trije dogovorili, da bodo bolnega J. Brleca zavarovali za 5000 K pri zavarovalnem zavodu »Allianz«, pri katerem je bil zaposlen Martinjak, kateri znesek naj bi potem med seboj razdelili. Umevno je, da je bilo treba zavarovanca tudi zdravniško preiskati, kar bi bilo pri tako bolnemu človeku kakor je bil Brlec, brezuspešno. A tudi iz te zagate so si znali pomagati. Jožef Možek se je zgledil namreč z Martinjakovo vizitnico pri društvenem zdravniku dr. Mahru, kateremu se je predstavil za Janeza Brleca. Ta nič slabega sluteč, ga je telesno preiskal in ga priporočil kot zdravega in sposobnega za vzprejem. Na podlagi tega zdravniškega izprijčevala na ime Brlec je Martinjak izposloval pri zavodu zavarovalno pogodbo, kateri je polico poslal Brlecu, katero je ta sprejel. Vse bi bilo šlo po sreči, da ni Brlec po preteku 14 dni umrl. Ta hitra smrt je pa pri zavarovalnem zavodu vzbudila sum, da v tem slučaju ne more biti vse v redu ter da se gre tu za veliko prevaro. Glasom police je bila Franciška Možek opravičena dvigniti denar in je tudi ona zahtevala od zavoda zavarovalnico, a vršile so se po prejšnji poizvedbe po uradnihkih zavoda, katerim se je kmalu posrečilo odkriti goljufigijo. Franciška Možek taji krivdo in trdi, da je o tej goljufigiji izvedela šele po Brlecovi smrti. Da pa temu ni resnica, kaže dejstvo, da so se ti dogovori vršili v njeni navzočnosti in da je celo ona to odsvetovala, češ, da iz tega ne bo nič dobrega. Jožef Možek le deloma priznava ter pravi, da je to celo zadevo napeljal le Martinjak. Ta se zopet zagovarja, da Brleca sploh poznal ni, da sta zakonska Možek zahtevala Brlecovo zavarovanje, kar se njemu ni sumljivo zdelo, ker se kaj takega večkrat zgodi. Nadalje trdi, da se je Možek mesto Brleca zdravniku predstavil. To trditve pobija dejstvo, da je bil Martinjak dne 9. majnika z Možekom v Ljubljani ter je dobro vedel, da ni Brleca tu, ker je bil tako bolan, da sploh ni hiše zapustil. Martinjaku se pa tudi podtika, da je z zvijačami in lažnjivimi trditvami opeharil 5 strank za manjše vsote v skupnem znesku 43 kron 40 v., kar Martinjak prizna, vendar taji, da bi bil imel namen koga opehariti. Zakonska Možek sta bila oproščena z 8 proti 4 glasovom, Martinjak pa obsojen na 13 mesečno ječo.

— **Porotno sodišče v Novem mestu.** Dne 28. avgusta. Na zatožni klopi sede radi ropa 30letna Alojzija Skušek, 44letna Ana Blažič in 20letna Marija Koprivšek iz Mirnevasi; zaradi deležnosti ropa pa 51letna Marija Gričar in nje hči 20letna Reza Gričar iz Mirnevasi. Prve tri so se dogovorile, da oro-

pajo dinarico Kati Faletič, ki ima veliko denarja, ki ga nosi vedno pri sebi v žepih na krilih. Čakale so ugodne prilike, in ta je prišla 18. oktobra 1912. Ta dan je delala Faletič pri Sedlarjevih. Skušek in Koprivšek sta si pripravile moške obleke, saje in brke iz prediva. Obleženi v moške obleke in počrnjeni s sajami sta čakali na Faletičko, Blažička je pa stala na straži v gošči ob poti, po kateri se je imela Faletička vračati. Faletič je prišla, nič slabega sluteč mimo. Za njo pa so se spustile Koprivšek in Skušek. Prva jo je dohitela Koprivšek, jo objela od zadaj in stisnila k sebi tako, da se Faletička ni mogla ganiti. Skušekova in Koprivškova sta si plen razdelile. Vsaka je dobila 140 K. Ker pa je Koprivškova obljubila dati svoj delež svoji nezakonski materi Blažički, je Skušekova za njo pridržala še 10 K. Torej so te roparske tovarišice oropale Kato Faletič za 290 kron. Skušek, Blažič in Koprivšek priznajo dejanje, Terezija Gričar pa celo pravi, da sploh nobenega denarja ni dobila od obdolženk in da ona 18. oktobra 1912 sploh ni vedela o ropu. Glede Terezije Gričar odstopi državni pravdnik od obtožbe. Porotniki so stavljena jim vprašanja potrdili. Sodni dvor je obsodil Skušek in Koprivšek po pet let, Blažič na štiri in pol leta in Gričar na 10 mesecev ječe. — S to obravnavo je to zasedanje zaključeno.

— Konjski tatje v Novem mestu.

Dne 27. t. m. je bilo mestno stražništvo in orožništvo po brzovajih obveščeno, da pripeljejo tatje dva konja in žrebeta, ki so ukradeni pri Ivanu v Petrinju. Stražništvo je čakalo celi dan na tatu. Konjski mešetar Lužar je proti večeru sporočil, da je nekdo v Družinski vasi z dvema konjema in žrebetom pingavske pasme. Alarmirano orožništvo in stražništvo se je peljalo v zaprtem vozu na lice mesta. Ko pride do Ločne, zapazi, da so konji privezani k nekemu vozu, poleg pa skače žrebe. Ko se pripeljejo nasproti, ustavijo voz in izstopijo. Na vozu sta bila znana mešetarja Tekster in Janc ter neznanec vulgo Petra. Orožniki so Tekstra zgrabili, Petra pa je skočil v koruzo, skozi to v gozd in izginil v temno noč. Orožniki so sledili dalje časa za njim, a bilo je pretemno, zato vsaka sled nemogoča. Obkolili so gozdček in čakali jutro. Ali zaman, konjskega tatu Hinke Figra, vlg. Petra iz Zigaramostu (Štajersko) ni bilo več v njem. Konje, vredne nad 3000 kron, so dobili, prebrisanega, že večkrat kaznovanega, zelo nevarnega konjskega barantavca vlg. Petra pa ne.

II katoliškemu shodu.

Naša znanstvena organizacija.

OBČNI ZBOR LEONOVE DRUŽBE.

V torek se je ob 3. uri popoldne v dvorani Mestnega doma vršil občni zbor Leonove družbe, ki ga otvori predsednik prof. dr. Gruden.

Tajniško poročilo.

Tajniško poročilo poda dr. Grivec:

V dobi po zadnjem občnem zboru je Leonova družba predvsem s predavanji in znanstvenimi publikacijami delovala za napredek in popularizacijo krščanske znanosti.

Predavanj je bilo skupno 13, in sicer 9 predavanj za širje občinstvo (v knjižnični dvorani Kat. Tiskarne) in 4 predavanja v ožjem krogu v obliki diskusijskih večerov.

Izmed predavanj je bilo najvažnejše predavanje dunajskega učenjaka dr. K. Wesselyja o »Starih papirih in početkih krščanske kulture«. To predavanje je bilo za Ljubljano znanstveni dogodek prve vrste, udeležilo se ga je zelo veliko odličnega občinstva. Med predavanjem je gosp. predavatelj razkazoval svojo bogato zbirko originalov starih egiptovskih papirov. Posebna zanimivost tega predavanja je bilo tudi to, da je g. predavatelj, dasi Nemeč, predaval v gladki slovenščini.

Izmed drugih predavanj se je po izvirnosti in aktualnosti odlikovalo predavanje g. ravnatelja dr. Mantuanija o »Sociologiji umetnosti«. Nadalje so predavali prof. A. Robida o slovenski dramatik, urednik Tersegav o modernem in krščanskem Kristusu, isti o budizmu in krščanstvu, ravnatelj dr. Mantuani o starokrščanski umetnosti (s skioptičnimi slikami), Izidor Cankar o novejših strujah v francoski literaturi, dr. Alešič o agrarnem in kolonizacijskem vprašanju Bosne, dr. Mal o uskoških naselbinah in žumberškem vprašanju. Nekoliko teh predavanj se je vršilo ob zelo veliki udeležbi, a polagoma so predavanja začela izgubljati privlačno moč, zato je odbor v jeseni leta 1912. izuravnil doseda-

njo obliko predavanj ter začel prirejati diskusijske večere (v srebrni dvorani »Uniona«). Na teh večerih so predavali dr. Stele o Valvazorju in njegovem umetniškem krogu, dr. Trdan o Bogomilih, dr. Breznik o slovenski izreki, urednik Tersegav o izlamu. Večeri so bili dobro obiskani, diskusija zelo živahna. Za prireditev diskusijskih večerov so se posebno potrudili starešine naših akademskih društev »Danice« in »Zarje«.

Preidimo k znanstvenim publikacijam. Znanstveno glasilo Leonove družbe »Čas« je bistveno ohranil svojo prejšnjo smer, neko srednjo pot med strogo znanostjo in praktično apologetiko. Neumorni urednik »Časa« je prišel do prepričanja, da bi »Čas« najbolje uspeval, ako bi prinašal aktualne in apologetične članke, strogo znanstveni članki naj bi se pa izdajali v znanstvenem zborniku, ki bi lahko izhajal v nedoločenih obdobjih. To bi bila morebiti res najboljša srečna rešitev prepornega vprašanja o smeri in značaju našega glasila.

Leta 1911. je izšel III. zvezek dr. Kosovega »Gradiva za zgodovino Slovencev« (sega do leta 1100). Znanstvena kritika je tudi ta zvezek soglasno hvalila kot znanstveno delo velikega truda in velike vrednosti.

Ze na zadnjem občnem zboru je bilo sklenjeno, naj bi Leonova družba izdajala poljudno-znanstveno knjižnico. O tem smo se v odboru večkrat razgovarjali, a doslej še ni bilo mogoče dobiti zadostno število sotrudnikov. Leonova družba si bo prizadevala, da bo kolikor hitro mogoče zbrala krog naših znanstvenikov, ki bi skrbeli, da se ta načrt kmalu izpelje. Nekateri želijo, da bi se izdajala knjižnica v treh serijah: a) splošno znanstvena, b) socialna, c) apologetična. Od števila in kakovosti sotrudnikov je odvisno, kako se bo ta stvar uredila.

Iz občinstva so prihajale želje, naj bi Leonova družba prirejala znanstvene počitniške kurze; nekake vseučiliške kurze. Doslej se ta stvar še ni dala izvesti. V odboru prevladuje mnenje, da bi bilo to izvedljivo, ako bi se združilo še s kako drugo prireditvijo ali vsaj z občnim zborom Leonove družbe. Odbor je uverjen, da bi se na ta način dobil tudi temelj za dejansko sodelovanje in zvezo slovenske in hrvatske Leonove družbe. Združeni hrvaško-slovenski znanstveni kurzi bi gotovo imeli dosti privlačne sile in uspeha.

Preidem k našemu odnošaju do hrvatskega L. D. Naši medsebojni odnošaji so bili že od začetka vedno najpristranejši. Praktično sta začeli obe družbi sodelovati pri pripravah za hrvaško, oziroma hrvaško-slovensko katoliško enciklopedijo. Za enkrat gotovo še ni možno obeh društev združiti v eno hrvaško-slovensko L. D., a možna je tesnejša zveza, ni možna popolna unija, oziroma fuzija, a možna je kooperacija pri raznih znanstvenih publikacijah in prireditvah. O tem se bomo danes še podrobneje dogovorili.

Iz krogov naših akademikov je izšla želja, naj bi naša L. D. razširila svoj delokrog in se izpremenila v nekako »Kulturno Matico«. Odbor L. D. je te predloge z veseljem pozdravil, a po pregledovanju pravil naše L. D. smo prišli do prepričanja, da pravil samih ne bi bilo treba bistveno izpreminjati, ker je Leonova družba osnovana na zelo širokem temelju, skoraj vse izpremembe bi se dale izvršiti v okviru sedanjih pravil in pravila naj bi se izpopolnila s podrobnejšim poslovníkom.

Znanstveno delo je eden najvažnejših faktorjev za zdrav napredek narodov, krščanska znanost je temelj krščanske organizacije; torej je L. D. velike važnosti za Slovence in Hrvate. Pospešujmo torej napredek L. D., povečajmo krog sotrudnikov, pomnožimo število članov, da utrdimo temelje katoliške kulture in organizacije na slovanskem jugu. Videti je, da bo to posebno sedaj potrebno.

Blagajniško poročilo.

Blagajnik dr. Ušeničnik poroča, da je od zadnjega občnega zbora leta 1909. prišlo do deficita. Stroški za tri zvezke dr. Kosovega »Gradiva« znašajo 9472 K; prispevala je družba čez 3000 K, ministrstvo 1000 K, pisatelj sam 600 K; razpečalo se ga je za 4000 do 5000 kron, tako da je upati, da ga bo mogoče še nadalje izdajati. — Zadnje leto je prišlo v družbi do deficita, ki bi ga pa ne bilo, če bi vsi naročniki storili svojo dolžnost. Članov je bilo 332, ustanovnih 34 (živih 25), rednih 134, podpornih 164; dejansko pa število ni tako, ker mnogi ne plačujejo, a jih ne izključimo. »Čas« stane na leto 4000—5000 K. ko bi 1000 naročni-

kov po 7 K redno plačevalo, bi ne bilo nobenega deficita, faktično se ga tiska več, ampak veliko naročnikov ga že za več let ni plačalo. Neka struja zahteva, da dobi list bolj strokovno znanstveno lice; nekaj je na tem, ker če zanemarimo znanstveno delo, moramo izgubiti primat v kulturnem življenju, če za kulturo drugje še toliko storimo. A prav tako rabimo lista, kakor je bil svoj čas Rimski Katolik. »Čas« se je med temi dvema stališči nekako lovil, kompromis pa nobenega ne zadovolji. Najbolj redno plačujoči naročniki zahtevajo pa pred vsem praktičnih članokov. Veliko sotrudniških moči nam odtegne delo po društvi, razen tega se nam cepijo mnoge sile še na druge kulturne zavode.

K poročilu poudarja dr. Lampe, da je vprašanje pred vsem, kako držati Leonovo družbo in »Čas«, kako razširiti in utrditi njen vpliv na našo inteligenco. Poročilo blagajnika ni tako neugodno, samo storimo svojo dolžnost in plačajmo zaostalo naročnino. (Splošno odobravanje.) V zimski sezoni naj se prirejajo sestanki v obliki, ki omogoča najlažje udeležitev; sestanki z diskusijo so najboljše sredstvo za širjenje idej. Glede »Časa« ne bodimo preveč kritični. »Čas« ima isto težavo kot »Dom in Svet«, ki je tudi mixtum compositum, mesto katerega bi rabili tri razne liste. Dveh listov mesto sedanjega »Časa« ne vzdrže naše razmere.

Glede zblizanja hrvaške in slovenske družbe govori dr. Binički. Za spojitev zdaj še ni čas, a treba je delati na skorajšnjo ujedinenje. Naj bi »Čas« in »Hrvatska Straža« donášala spise v obeh jezikih, za začetek vsaj toliko, da se privadimo na jezik. Dobri bi bili skupni sestanki na občnih zborih in predavanjih, v Ljubljani in v Zagrebu in drugje. Tako bi počasi prišlo do ujedinenja obeh društev in spojitve obeh časopisov. V debato k temu vprašanju so posegli prof. dr. Zoré, dr. Markulin iz Zagreba, župnik P. Bohinjec, vojaški superior Rih-tarič, dr. Pečjak ter prof. Butkovič. Iz te povzamemo sledeče: Proti govori zgled, ki ga imamo na Zvečniški Zajednici, tu so poizkusili z obema jezikoma, a zdaj so slovenski dopisi de facto ponehali, a v Ljubljani je začela izhajati »Vzajemnost« s popolnoma enakim delokrogom. Če je bil pred petdesetimi leti mogoč list v obeh jezikih (menda »Hrvatska Torba«) in je mogel izhajati, bi zdaj tudi šlo, a treba je le dobre volje. Slovenski dopisi v »Hrvatski Straži« in hrvaški v »Kat. Obzorniku« so le malo časa izhajali. Še najlažje bi zmogli obeh družbi skupne znanstvene edicije v svobodnih obdobjih. V odseku za versko življenje se je sklenilo, da se zaradi »Vzajemnosti« stopi z dr. Mahničem v stik; lista si morata ali delo deliti ali se pa združiti. — Dr. Levičnik poudarja, koliko lepih in dragocenih knjig se porazgubi in zavre, posebno ko lastnik umre, ker jih nima komu izročiti. Tu bi lahko Leonova družba veliko rešila, če ustanovi svojo knjižnico, ki bi potem vse take knjige sprejemala. Dr. Mantuani predlaga k temu, da se zaenkrat naredi pri družbi le centralno zbirališče za knjige, ker knjižnice ni mogoče otvoriti, dokler ni dovolj velika. Sprejeto.

Za Leonovo starešinstvo poroča dr. Logar. Dohodok je bilo 8574 K 47 vin., izdatok 6485 K, preostanek v blagajni znaša 2089 K 47 vin. Iz prejšnjih let je še dolga 3561 K, torej je faktično stanje 1472 K dolga.

V odbor Leonove družbe se izvolijo na predlog dr. Perneta dr. Gruden, dr. Mantuani, dr. Aleš Ušeničnik, dr. Janežič, dr. Kos, dr. Kovarič, dr. Grivec, za namestnike dr. Debevec, dr. Mal, dr. Stele.

V odbor starešinstva se izvoli za blagajnika mesto prof. Dermastja dr. Logar, drugi ostanjo: predsednik prelat A. Kalan, tajnik Bogomil Remec, svetovalci prof. E. Jarc, dr. K. Capuder, dr. G. Pečjak.

Prof. Dolenec poudarja dodatno, da je glavni vzrok deficita pri »Času« ta, da so do naročnikov preprijazni in se premalo tirja. Tudi se mu zdijo strokovno-znanstveni članki v »Času« zato neprimerni, ker so dostikrat taki, da ne morejo zanimati več kakor deset ljudi; če kdo kaj iz svoje stroke piše, naj poda take reči, ki morejo splošno zanimati.

Pri debati predlaga dr. Debevec, naj bi se družbina poljudna knjižnica podobno priredila kakor n. pr. mnoge knjige iz Göschenove zbirke, ki so izšle iz ciklusa predavanj. Naj bi se torej priredili tudi pri nas ciklusi predavanj; če se ta predavanja nekoliko razširijo in izdajo, pridemo polagoma do predlagane zbirke. Tako bi se tudi ljudi prisililo, da nekaj delajo.

Prof. Dolenc omenja zimski fečaj za umetnine, ki ga je tako spretno vodil dr. Mantuani in ki je dokaz, da se pri nas dobi dovolj občinstva za take priredbe; bilo je rednih obiskovalcev do 30 skozi celo zimo. Tega bi trebalo tudi za druge panoge znanstva. Sadovi so pri ciklusih večji kakor pri predavanjih in celo je bolj hvaležno in tudi lažje za predavatelja.

PREDAVANJE DR. K. CAPUDRA.

Slovenski katoliški prepoved se je pričel z znanstvenim delovanjem dr. Mahničarja in od njega organiziranih katoliških znanstvenikov v »R. K.« Bodočnost si je zasigural s tem, da se je okoli »R. K.« in njegovih naslednikov »K. O.« in »Časa« organiziral vedno večji krog mladih delavcev na polju slov. kat. znanstva. Leonova družba je vedno bolj postala ognjišče smotrnega znanstvenega dela, zlasti še, ko so ji v smislu resolucij kat. shodov ustanovljena kat. akad. društva zagotovila vedno nov naraščaj. Med drugim in tretjim kat. shodom je zlasti po Nemškem zadivjal boj za takozvano znanost brez predsodkov ali bolje rečeno, boj za enakopravnost kat. učenjaka. Post festum je ta boj posegel celo do nas, ko je pred dvema leti predsednik Slov. Matice dr. Ilešič v »Slovanu« izjavil, da »Čas« ne more veljati za znanstveno revijo, češ, ta ima »vezana krila«.

Zato je umestno in prav, da tudi četrti slov. kat. shod zastavi odločno besedo za znanstvo in poda navodila za nadaljnje delo na znanstvenem polju.

Slov. kat. znanstveno delo zadnjega časa je pač tako, da je mora vpoštevati tudi količjak objektivni nasprotnik. Dela kakor dr. Kosovo »Gradivo za zgodovino Slovencev«, izdajano od Leonove družbe, dr. Grudnova »Zgodovina slov. naroda«, ki jo izdaja Mohorjeva družba, dr. Ušeničnikova »Sociologija« v zalogi Leonove družbe, Grafenauerjeva »Zgodovina slov. slovstva« v založbi Kat. Bukvarne, predvsem pa še ogromno znanstveno delo, ki tiči v vsakem letniku »Časa«, glasila Leonove družbe, odvaga vse, kar so v istem času na znanstvenem polju storili oni, ki nimajo vezanih kril! Zatorej moramo izraziti željo, naj se to znanstveno delo vztrajno nadaljuje in izpopolnjuje z deli, ki so najbolj potrebna. Slov. kat. inteligenca prva naloga mora biti, da z agitacijo, z duševnimi proizvodi in posebno še gmotno podpira vsa slov. kat. znanstvena podjetja. Da nam je takih del, kakor so zgoraj omenjena, v vseh strokah nujno treba, to je jasno vsakomur, le o tem, kaj je najnujnejše, so lahko mnjenja različna.

Obširen delokrog znanstvenemu delovanju posameznikov in organizacij pa se nam odpira, če se spomnimo naše izobraževalne organizacije. Leonova družba je organizirala v Ljubljani znanstvene večere, ki naj postanejo nekaka predpriprava mlajših moči za znanstveno literarno delo. Veliko delo je vršila kat. inteligenca s predavanji iz najrazličnejših strok znanstva v podeželskih društvih. Vendar moramo ravno tu še veliko, veliko več storiti. Ravno znanstvena predavanja v društvih po mestu in deželi morajo postati glavni namen društev. Delavcev je dovolj, in sicer tudi takih, ki so sami popolnoma prežeti posameznih znanstvenih strok. Te delavce in delo organizirati, tu imajo veliko nalogo naše S. K. S. Z. Ravno ta organizacija delavcev je dosedaj morda v Ljubljani najbolj pomanjkljiva.

Vsled izobraževalnega dela zadnjega časa se je pa pomnožilo tudi število onih, ki se hočejo v posameznih strokah sami nadalje izobraževati. Vedno globokeje v maso našega ljudstva prodira želja po izpopolnitvi svojega znanja. In tu nam manjka domala vsega. Pač imamo n. pr. v nemščini vse polno podjetij, ki izkušajo vse stroke znanstva napraviti dostopne ljudstvu. Pri nas tega ni. Na tuja dela se ne moremo zanašati in se bomo še vedno manj mogli zanašati, čim bolj se bude naša srednja šola poslovenila. Zdi se mi, da bo celo med našo srednješolsko izobraženo inteligenco nastala kmalu potreba znanstvenih del v slovenskem jeziku.

Potreba poljudno znanstvene knjižnice je torej očitna. Seveda se mi zdi potrebno tukaj tudi opozoriti, da si pod naslovom poljudno znanstvo ne smemo misliti, da je treba pri takem podjetju računati s prav nizkim stališčem predizobrazbe. Meni bi se zdelo najlepše, ako bi naša znanstvena knjižnica stala na stališču kake Göschneve zbirke, kjer so zlasti nekatere stroke obdelane za vsakega umevno. Če bi se poleg take knjižnice vsako leto ali tudi v večjih obdobjih izdajal kratek pregled napredka posameznih znanstvenih

strok, bi se odpomoglo tudi zastarelosti naše knjižnice.

To delo bi pa nikakor ne kazalo naprtiti morda kakšni novi posebni organizaciji. Štiri glavna podjetja in morda še kako manjše pridejo pri tem delu v poštev. Vsako je že na poljudno-znanstvenem polju kaj storilo. Mohorjeva družba, Leonova družba, Kat. Bukvarna, K. S. Z. naj bi po skupnem programu, katerega naj bi v detajlu izdelala morebiti Leonova družba, izdale slovensko poljudno znanstveno knjižnico.

Tretje, kar moramo pa še zlasti odločno poudariti, je odpor proti zmotam in nakanam, ki se pod krinko »neodvisnega«, »svobodnega« znanstva širijo med Slovenci. Naravnost zadnji čas je, da na najslovesnejši način povemo urbi et orbi, v kakšnem času da živimo. Organiziralo se je in se še organizira znanstveno delovanje nasprotnikov katoliškega imena v posebej in krščanskega na sploh. To znanstveno delovanje meri na to, da se na podlagi problematičnih rezultatov znanosti spodkoplje v inteligenci in med ljudstvom ugled vere in cerkve, krščansko etiko in moralno in na teh sloneči družabni red.

Pri mladini se je pričela organizacija. »Omladina« je glasilo narodno-radikalnega dijaštva in hoče seveda veljati za znanstveno revijo. Cilj tega znanstvenim aparatom propagiranega narodnega radikalizma je »prevzeteje racionalističnega svetovnega nazora od večine naroda« in prehodnji štadij do tega je zahteva: »Vera je privatna zadeva.« Tako odkritosrčno izjavlja »Omladina« v IX. l. na str. 118. »Svobodna misel« je že vsakemu znana po svojih zgodovinskih lažeh in po svojem sirovem materializmu, ki preseda včasih celo kakemu rojenemu pristašu, če ima malo boljši okus. Vendar »S. M.« hoče, da se vse njene trditve smatrajo kot znanstveni rezultati. »S. M.« pa je znanstveno n. pr. dokazano, da so čudež inemogoči, da stvarnika ni bilo in ga ne bo. (»S. M.« 1912, št. 4.) »Naši Zapiski« so letos postali znanstveno glasilo socialne demokracije, so si torej po principu znanosti brez predsodkov dali povezati krila, pa vendar nismo slišali, da bi bil takrat kdo izjavil, da so postali zaradi tega neznanstveni. Njih urednik dr. Tuma trdi, da je cerkveni zakon laž in da je ideal svobodna ljubezen duševno osvobojenih ljudi.

Vse to je znanstveno, ker tako baje veljave zakon evolucije. In »Veda«, dvomesečnik za znanost in kulturo, že tretje leto izhaja, zato pa postaja vedno bolj odkritosrčna. Sotrudniki so priznani svobodomiselnici in nekateri tudi očitni kulturnobojneži. Novi družabni red oznanja letos »Veda«. Odpraviti se mora krščanstvo, to »reklamno podjetje židovskih bankirjev in rabinov v zaslužjenje sveta«. In vse to se znanstveno dokaže iz — sv. pisma. In vendar je razprava pisana znanstveno, četudi se celo smelo trdi, da so srednjeveški reki nastali v nasprotju s krščanstvom. Med drugimi znanstvenimi deli naših nasprotnikov se odlikuje dr. Rostoharjev »Uvod v znanstveno mišljenje« tudi po tem, da se imenuje vera največja slabost človeškega duha in največja ovira znanstvenega izsledovanja. VI. Knafličev »Socializem«, ki krščanske etike zato še ne more izločiti iz družabnega reda, ker dosedaj še ni boljše in globlje.

Vse te podrobnosti in še marsikaj dokazuje, da se pri nas Slovincih v zadnjem času na znanstvenem polju deluje v smislu natančno določenih načrtov, ki so se bržčas osnovali na svobodomiselnem kongresu v Pragi. V Pragi so se navzeli ravno glavni organizatorji našim načelom nasprotnega znanstvenega dela onega duha, ki ga širijo med nami. Stopnjevanje se izvršuje program. Poslednji odrastki tega stremljenja se dajo zaslediti celo v »Slov. jubilejih«, ki jih je izdala Matica Slovenska.

Vedno določneje se pokažejo glavne poteze, če opozorim na dejstvo, da se je letos v Gorici osnovala Socialna Matica, ki ji je namen, širiti potom znanstva med vsemi sloji umevanje sodobnih gospodarskih državnih in prirodoslovnih problemov in ki izdaja znanstvene in poljudne spise ter pospešuje ožjo organizacijo vseh činiteljev na pravnem polju, odgovarjajočih društvenemu namenu.

Pričakovati imamo torej boj na znanstvenem polju na celi črti. Odreka se bo delom pozitivno vernih znanstvenikov znanstvenost. Mladini se bodo kazali utopistični ideali družbe in države brez krščanske etike in morale. Nešteto svobodomiselnih profesorjev, učiteljev in predavateljev bo to, kar se v tisku le prikrito pove ali zato označi kot hipotezo, prodajalo mladini in ljudstvu kot čisto, znanstveno dokazano resnico.

Proti temu delu je za naše delo dano geslo v besedah starokrščanskega apologeta: »Zmaga nad njimi je, da se njih nauki odkrijejo.« Glavno nalogo v tem oziru ima naš »Čas«, deloma seveda tudi vsi naši listi, bodisi lepislovnih, bodisi političnih. »Čas« že zvesto vrši svojo nalogo in odkriva nauke nasprotnikov in izvor teh nauk. Ni boljšega kakor če se pokaže, kako brezkritično prodajajo naši svobodomiselnici razno nemško, francosko, angleško in drugo blago in kako tekajo za svojimi menjajočili se vzori. Danes jim je vse materija, jutri vse energija.

Da se pa vse to točno zasleduje, je treba, da sodeluje vsa slov. katoliška inteligenca, da se temeljito peča s filozofijo in posebej z apologetiko. Za »Čas« in one, ki pri njem nosijo glavno težo dnevnega dela, bi pa morda kazalo vpeljati kake uredniške sestanke brez obveznosti kjeršibodi (morda na Bledu). Tam bi se marsikaka misel izrekla in gotovo bi se misli spravile tudi v primerno obliko.

Če pa se svobodomiselnost znanstvo organizira v Gorici, zibelki našega prepoveda, naj se v Ljubljani, kjer je postala številno mogoča naša inteligenca, organizira liga za odpor. Liga proti ligi!

Končam! Za bodočnost veljaj: mirno znanstveno delo, podpirano od vseh slojev kat. slov. naroda za celokupno kulturno povzdigo, to bodi prvo in glavno; drugo pa: najodločnejši odpor proti vsem nakanam slovenskega »svobodomiselnstva«.

H koncu priporoča še župnik Rejec, naj odbor skuša društvo popularizirati s poverjeništvu. Razne Matice, tako šolska, so ravno s to organizacijo naprej prišle. Poverjenik imej skrb, da potirja zaostanke in vzbuja interes za društvo po provinci. Zlasti finančna stran bi se na ta način utrdila. (Odobranje.)

Nato zaključil predsednik občni zbor ob 5. uri.

Sklenila se je pri občnem zboru kot odseku katoliškega shoda za znanstvo nato sledeča

resolucija:

Ker moderni svet pod videzom znanstva z vsemi silami pobija krščanstvo, zato slov.-hrv. katoliški shod iznova dviga glas, naj se ob res velikem kulturnem delu, ki se vrši med ljudstvom, že v interesu vere tudi znanstvo ne zanemarija. Pravtako priporoča zoper zmoto pojmov, ki se kaže po svetu, študij filozofije in apologetike.

Za ljudstvo naj se osnuje poleg Leposlovne knjižnice, ki že dobro deluje, poljudno-apologetična ali vsaj splošno poljudno-znanstvena knjižnica.

Slov.-hrv. katoliški shod ponovno priporoča, da se slovenska katoliška inteligenca živahneje zanima za Leonovo družbo in podpira njeno glasilo.

Ljubljanske novice.

Ij Šišensko prosvetno društvo priredil v nedeljo, 7. septembra, društveno veselico pri »Kamniti mizi« (Vodnikov dom) v Zgornji Šiški. Vstopnina prosta. Mnogovrsten spored bo nudil gostom zadostne zabave.

Ij Poslovilni večer gospe Danilove. V torek, dne 2. septembra se vprizori v deželnem gledališču predstava Gerolama Rovettija: »Nepoštenik«, drama v treh dejanjih, ob priliki poslovitve g. Danilove. Kakor znano, potuje naša prva igralka v Ameriko, ker na domačih tleh vsled znanih razmer ni več eksistence, spremlja jo starejši sin. — Predprodaja vstopnic pri g. Češarkovi. Posestniki lož naj se blagovolijo priglasiti do ponedeljka opoldne.

Ij Naša se je v nedeljo na telovadišču domobranske vojašnice moška ura z verižico in jo je dobiti na Bavarskem dvoru III., zadnja vrata.

Ij Spravljanje otave. Zadnjih deset dni se vrši ob najlepšem vremenu košnja, oziroma sušenje in spravljanje letošnje otave. Ker so med poletjem izostale sicer običajne poplave nižje ležečih travnikov, bo otava dala izborno živinsko poklajo. Če vreme še vnaprej ostane ugodno, bo otava koncem prihodnjega tedna veščidel že pod streho. Letina otave je v splošnem dobro uspešna in je v obče zadovoljiva.

Ij Umrli so v Ljubljani: Marjan Sima, sin trgoveškega sotrudnika, štiri mesece. — Marjana Šubič, bivša kuharica, 67 let. — Hermina Prijatelj, zasebnica, 16 let. — Izak Penzo, onemogel dninar, 69 let. — Ivan Štritof, rejec, 5 tednov.

Ij C. kr. policijsko ravateljstvo v Ljubljani. Najdeni urad. Zgubljene stvari od časa 8. do 23. avgusta 1913: 1 srebrna moška ura z športno verižico, 1 kolesarski plašč (pelerina) z 16 K. 1 denarnica z 6 K denar-

ja, 1 denarnica z 8 K denarja, 2 bankovca po 10 K, 1 usnjata blazina za nasloniti, 1 pleteni prt za nočno omarico, 1 denarnica z 5 K, 1 srebrna damska verižica, 1 ženski dežnik s plavim robom in ravnim držalom, 1 ročna torbica iz usnja, 1 zlata zapestnica, 1 zlati prstan z brilanti, 1 vozno dvigalo, 1 denarnica s 26 K in 1 svetino, 1 denarnica s 5 K, 1 zavitek z 1 molitveno knjižico, 2 spričevala, 1 domovinski list in note za organiste, 1 denarnica z čez 30 K denarja, 1 bankovec za 20 K, 1 bankovec za 10 K in nohtčistilnik (Maniküre). — Najdene stvari v času od 8. do 23. avgusta 1913: 1 rujava denarnica z denarjem, 1 pasjo verižico z znamko Ljubljana, 1 srebrna damska ura z verižico, 1 ročna torbica z rujavega sukna, 1 vreča z zidarskim orodjem in stari oblekami, 1 zeleni damski dežnik, 1 palica za gospode s srebrnim držalom, 1 dežnik, 1 damski čevlji (rdeči), 1 ročna torbica (plava) z rožnim vencem, 1 zlata ura za gospode, 1 denarnica z drobižem, 1 denarnica z denarjem. — Dotični, ki so kaj zgubili, naj se kakor hitro mogoče zgledajo pri c. kr. najdenem uradu.

Zadnje vesti.

NEMCI PROTI VLADI.

Dunaj, 29. avgusta. Nemška narodna zveza je sklenila v svoji seji komuniste, v katerem poudarja skupnost vseh Nemcev v Avstriji in poudarja, da bo postopala v sporazumu z Nemci na Češkem. Na vsak način zahteva, da se napravi na češkem red. Grofa Thuna, češkega cesarskega namestnika, smatra za oviro sporazumu. Pri nastavljanju uradnikov se morajo vpoštevati želje Nemcev Nemško narodna zveza bo šla vsled svoje vzajemnosti do skrajnih posledic.

DEMONSTRACIJE V TRSTU.

Trst, 29. avgusta. Včerajšnji mestni svet je sklenil, da bo zoper odlok namestništva proti regnikolom v mestni službi vložil pritožbo. Pred mestno hišo je nastala med tem časom demonstracija v prid regnikolom, tako da je morala policija vmes poseči in demonstrante razgnati. Nekateri demonstranti so pa občinske svetnike izžvižgali, vsled česar je prišlo do spopadov. Policija je končno napravila red.

BRZOJAVNA ZVEZA S CARIGRADOM ZOPET UPOSTAVljena.

Dunaj, 29. avgusta. Brzjavna in poštna zveza s Carigradom je tudi preko Rumunije prosta in odprta.

RAZJARJEN OČE UBIL OTROKA.

Budimpešta, 29. avg. Kmet Ivankovič v Pakracu je skrnil več denarja v bankovcih. Njegov triletni sin je dobil par bankovcev v roke in jih raztrgal. Ivankovič se je vsled tega tako razjezil, da je otroku glavo odsekal. Mati, ki je pa med tem časom majhnega dojenca kopala, je priletela otroku na pomoč, med tem pa spustila dojenca v vodo, ki je utonil. Očeta so zaprli.

Razne stvari.

Žensko truplo v kovčku. Iz Lvova se poroča: Na dynaburški postaji so delavci v skladišču opazili, da iz nekega kovčka prihaja neznošen mrliški smrad. Stvar so naznanili na pristojno mesto in prišla je sodna komisija. Ko so kovček odprli, so našli v njem stlačeno mrtvo mlado deklo s strašnimi ranami na glavi. Kovček je bil oddan v Vilni. Zadeva še ni pojasnjena.

Samoumor v očetovi grobnici. 19-letni Franc Cahl v Volkersdorfu je odprl rodbinsko grobnico in se na očetovi krsti ustrelil.

Oster strel na orožnih vajah. Pri orožnih vajah, ki se vrše v lvovski okolici, je te dni padel en oster strel, ki je nekega vojaka zadel v nogo. Vaje so takoj prekinili in uvedli najstrožjo preiskavo. Ranjenega vojaka so spravili v lvovsko bolnico.

Novo sinagogo si zgrade Židje v Moravski Ostravi; imela bo prostora za 1100 oseb in bo zgrajena v staroasirskem slogu. Stala bo 300.000 kron.

Zblaznel topničar prebodel narednika. V Milanu je nenadoma zblaznel topničar Dante Deizotti. S puško v roki je letal po sobi. Ko so ga hoteli prijeti, je nataknil bajonet in se vrgel na narednika, katerega je predril skozi srce. Končno so Deizottija ukrotili in ga prepeljali v bolnišnico.

Po nesreči se zastrupil. V okolici Olomuca je 75letni posestnik Zadak jedel z arzenikom zmešani sir, ki je bil namenjen za muhe. Zadak je v strašnih bolečinah umrl.

Proti carini na uvoz nemških knjig v Ameriki se je zavzelo borzno društvo

nemških knjigarnarjev in prosilo nemško vlado za takojšnje posredovanje.

Nesreča v gorah. Na Silberhornu v Švici je pri trganju planink ponesrečil 23letni Hans Balmer. Pred očmi svojega očeta in brata je padel čez skalo in se ubil.

Inženir ponesrečil. Stavbnega komisarja pri vintschgauski železnici na Tirolskem Kirscha je povozil železniški voz in ga smrtnonevarno poškodoval.

Jagerski nadškof v smrtni nevarnosti. Ko se je nadškof v Jagru, Julij Smrečany, nedavno peljal na izprehod, sta se konja splašila in je nadškof komaj odšel smrtni nevarnosti s tem, da je skočil z voza.

Doktor prava — redar. Odvetniški kandidat dr. Herman Deutsch v Szegedinu je te dni prišel k mestnemu županu in ga prosil, da ga vzame v službo kot policaja. Naveličal se je potikati brez službe.

Maščevanje prevarjenega dekleta. V Toulonu je neko 19letno dekle svojega nezvestega izvoljenca po obrazu polila z vitriolom. Napadavec je dobil strašne opekline in izgubil obe oči. Poškodovanih je bilo tudi več oseb, ki stale v bližini.

Zločin ali samoumor. Dne 26. t. m. sta se v enem najboljših hotelov v Ostende nastanili dve dami. Ker ju ni bilo več na spregled in so bila vrata zaklenjena, jih je osobje s silo odprlo in našlo obe ženski mrtvi, ena očitno zadavljena. Pri sebi sta imeli 80 mark denarja in listek z napisom »30. avgust, Aachen«. Kdo sta, še ni dognano.

NAROČAJTE SE ŽE NAPREJ NA POROČILO O HRVAŠKO-SLOVENSKEM KATOLIŠKEM SHODU!

Udeležencem katoliškega shoda in vsem, ki jim je pri srcu prospek katoliške misli, priporočamo, da se že sedaj zglasijo kot naročniki na »Poročilo o katoliškem shodu«. — Poročilo bo za vsakega, ki se bavi s socialnim vprašanjem današnjega časa, velike važnosti; vsebinsko vrednost tega dela bodo dvignile tudi mnoge umetniške slike in bogata zunanja oprema. — Kdor si želi omisliti to poročilo, naj naznani to takoj ali najpozneje do 10. septembra Katoliški Bukvarni. — Udeleženci, ki se pravočasno zglasijo, bodo namreč dobili poročilo za zelo nizko subskripcijsko ceno.

Pleiweis - Kalinšek, Slovenska kuharica. 6. natis. »Katoliška Bukvarna.« Velika izdaja s slikami 5 K 20 vin., vez. 6 K. Okrajšana izdaja 3 K, vez. 3 K 60 vin.

To je najpopolnejša, najtemeljitejša in tudi najboljšeje slovenska kuhinjska knjiga. Gospodinja bo na podlagi te knjige znala okusno, pa tudi varčno kuhati. Velika izdaja vsebuje tudi mnogo večbarvnih tabel in obilico nazornih slik, ki kuharici olajšajo delo in jo uče, kako je treba pripraviti jedila za obed. Strokovnjaki so tej knjigi enoglasno priznali prvenstvo med slovenskimi kuhinjskimi knjigami.

Stoletna pratika, 20. stoletje (1901—2000). 1 K 30 vin., vez. 2 K. »Katoliška Bukvarna.«

Ta knjiga zelo poljubno razlaga vse, kar mora vedeti izobražen človek o časoslovlju; dalje navaja mesečna pravila za gospodarstvo, najvažnejša zdravstvena določila in druge podrobne koristnosti.

Novak, Slovenska stenografija. I. del. Korespondenčno pismo. 3 K.

II. del. Debatno pismo. 2 K 40 vin. »Katoliška Bukvarna.«

Pisatelj je občeznani strokovnjak na tem polju in je sestavil svojo knjigo na podlagi mnogoletne teoretične in praktične skušnje. Knjiga je za Slovence velikega kulturnega pomena.

Urbanus, Knjiga o lepem vedenju. 3 K, vez. 4 K. »Katoliška Bukvarna.«

To je ena najpotrebnejših knjig za vsakega, bodisi priprostega, bodisi izobraženega Slovenca. Knjiga o lepem vedenju nas namreč uči, kako se vedimo, da izpolnimo pravila dostojnosti in se priljubimo ljudem.

Grafenauer, Zgodovina novejšega slovenskega slovstva. »Katoliška Bukvarna.« I. del: Od Poblina do Prešerna. 2 K, vez. 2 K 80 vin.

II. del: Doba narodnega prebujenja. 6 K 20 vin., vez. 7 K 20 vin.

To delo spada med najznamenitejša v slovenskem slovstvu. Kritika hvali na njej verne opise posameznih pisateljev in idej, v katerih so živeli, izborna analiza njihovih del in živahni mični način, kako so pogojeni literarni boji one, za razvoj našega slovstva tako važne dobe. Knjiga vestno uporablja vse vire, kolikor je sploh znanih.

Serravallo
železnato Kina-Vino

Higienična razstava na Dunaju 1906:
Državno odlikovanje in častni diplom k zlati kolajni.

Povzroča slast do jedi, okrepa živce, zboljša kri in je rekonvalescentom in malokrvnim zelo priporočeno od zdravniških avtoritet.

Izborni okus.
Večkrat odlikovano.
Nad 8000 zdravniških spričeval.

J. SERRAVALLO, c. in kr. dvorni dobavitelj
TRST-Barkovlje.

Hiša s trgovino se odda v najem

V hiši je že čez 25 let vpeljana trgovina, v njej sta tudi 2 sobi s pritliklami. — Več se izve pri lastniku **M. Jakše-tu v Robu pri Velkih Laščah.**

I poštni zavitek

(3 kg netto)
popolnoma naravnega

sirupa iz malin

pošlje franko po pošt-nem povzetju za K 5.60 c. kr. dvorni založnik lekarnar **G. Piccoli, Ljubljana, Kranjsko.** Pošilja se tudi v sodčkih in v sterilizir. steklenjcah.

2961

Kuharica

ki zna res kuhati, se sprejme. Mesečna plača 30 kron, družina majhna brez otrok, perica pride posebej v hišo. Ponudbe pod »Dr. H. Domžale«. 2594

Zavolj izvanredne dobrote povsod dobro znana stara

VINA

dobijo se še v kleti
Ivana Malus, posestnika
na Bizeljskem, Štajersko.

2598

+

Tužnim srcem javljamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem prežalostno vest, da je naš predragi soproj in oče, gospod

Alojzij Huth
c. kr. finančni komisar v p.

danes zjutraj po dolgi, mučni bolezni, v 42. letu starosti izdihnil svojo blago dušo.

Pogreb premilega pokojnika bo v soboto dne 30. avgusta ob 4. uri popoldne v Podkorenu pri Kranjski gori iz hiše žalosti, Podkorenem šte. 1, na ondotno pokopališče.

Svete maše zadušnice se bodo služile v cerkvi Podkorenem.

Predragega rajnika priporočamo v blag spomin.

Podkorenem p. Kranjski gori, 28. avgusta 1913.

Mihaela Huth roj. Rasinger, soproga.
Srečko in Nuša, otroka.

I. slovenski pogrebni zavod Jos. Turk.

Št. 16.969.

Razpis.

Za zgradbo vodovoda v vasi **Rovte, politični okraj Logatec**, na K 37.421.38 proračunjena dela in dobave se bodo oddale potom javne ponudbene obravnave. Pismene, vsa dela zapopadajoče ponudbe z napovedjo enotnih cen proračuna naj se predložijo

do 13. septembra t. l. ob 11. uri dopoldne

podpisanemu deželnemu odboru.

Ponudbe, katere morajo biti kolkovane s kolkom za eno krono, doposlati je zapečatenih z napisom: »Ponudba za prevzetje gradbe vodovoda v Rovtah.«

Ponudbi mora biti dodana izrecna izjava, da pripozna ponudnik stavbne pogoje po vsej vsebini in da se jim hrepogojno ukloni ter seznamek enotnih cen za vsa dela in dobave pri izvršitvi hišnih vodovodov.

Razen tega je dodati kot vadij še 5% stavbnih stroškov v gotovini ali pa v pupilarnovarnih vrednostnih papirih po kurzni ceni.

Deželni odbor si izrecno pridrži pravico, izbrati ponudnika ne glede na višino ponudbene cene, oziroma, če se mu vidi potrebno, razpisati novo ponudbeno razpravo.

Načrti, proračun in stavbni pogoji se dobe pri deželnem stavbnem uradu (Turjaški trg št. 4) v navadnih uradnih urah za znesek: 5 K 20 h.

Od deželnega odbora kranjskega v Ljubljani,
dne 23. avgusta 1913.

NEOBHODNO POTREBNA KNJIGA,
strokovna, bogato ilustrovaná, za vsako gostilno in sploh za vsako hišo, ki mora kdaj postreči gostom, je

NAUK O SERVIRANJU

Tudi našim župnikom bo knjiga dobro služila.

V platno vezana knjiga stane 5 K, po pošti 5.50 K, po povzetju 5.70 K. Pošilja se le proti naprej plačani naročnini ali po povzetju. Naroča se pri upravništvu »Gostilničarskega Vestnika« v Ljubljani.

2525

Vse ljudsko-šolske knjige
kakor tudi vse druge
šolske, risalne ter pisarniške potrebščine
priporoča ob začetku šolskega leta 2449 15

papirna trgovina Jerneja Bahovec naslednik
IVAN GAJSEK, Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 2.
Tovarniška zaloga šolskih zvezkov obeh založb.

ING. UHLIR
LJUBLJANA

TEHNIČNI BIRO IN STAVBENO PODJETJE
CENTRALA: LJUBLJANA, RESLJEVA CESTA ŠT. 26 (POLEG PLINARNE),

Beton Zelezobeton Mostovi Stropi Dvorane Zazidki turbin	Strokovna izyršitev vseh vrst načrtov Prevzetje zgradb Tehnična mnenja	Vodovodi Električne centrale Turbine Mlini Žage Opekarne Moderne apnenice	Obisk strokovnih inženirjev na željo
--	---	---	--

PODRUŽNICE: GORICA, TRST, ZAGREB.